

„Neki sohasem csak »Végvári versei« voltak, sohasem kizárólag a nemzetféltes vezette a tollát...”

► Reményik „összes arca” – 5. oldal

„Az újtáshoz tartozik az is, hogy nálunk is fel-emelték a konfirmándusok életkorát. A gyermekek talán ezért is észrevehetően értebbben és komolyabban, az ünnep méltóságát jobban átérzeve vettek részt a szertartáson, és vallottak hitükről.”

► Gondolatok unokám konfirmációja után – 9. oldal

„Mi készlet ma bárkit is arra, hogy Luther nyomába szegődjön, és 3200 kilométeren keresztül egy buszban szorongva bejárja azokat a helyeket, ahol a nagy reformátor élt és dolgozott?”

► Luther nyomában – 8. oldal

Két felekezet – egy torony ► 3. oldal
Múzeumi majális ► 4. oldal
Csendtörő fiatalok ► 5. oldal
Svéd cseppek honi tengerben ► 8. oldal
In memoriam D. dr. Pröhlé Károly és Kinczler Gyula ► 10. oldal

30. Kirchentag

„Mintha 30 fokban karácsonyoztunk volna” – jellemezte dr. Margot Käßmann püspöknő a 30. német evangélikus napokat. Nos, valóban, Alsó-Szászország fővárosába épp a Kirchentag idejére köszöntött be a „májusi nyár”, ám az öt nap során a kánikula ellenére közel egymillió (!) fordultak meg a jubileumi találkozó eseményein. Az események időjárás elsősorban persze a szabadterei rendezvényeknek kedvezett. A mintegy háromezer (!) program többsége a vásárváros területén, illetve a belváros központjában zajlott, de május 25. és 29. között úgyszólván a tartomány minden településén szerveztek ünnepi alkalmakat az evangélikus gyülekezetek.

Huszonnégy órával a rendezvény-sorozat befejezése után értékelő beszámolóra nem vállalkozhattunk, de frissiben összeállított mozaikunk talán visszaad valamit a német evangélikusság két-évenkénti nagy „bizonyosságtételének” jellegéből, hangulatából.

► Összeállításunk a 6–7. oldalon

„Engedjétek hozzám jönni...”

III. országos evangélikus gyermeknap

► Gyermeknap. Érdekes lenne felmérést készíteni arról, hogy kinek mi jut eszébe e szó hallatán. Ha rangsorolnánk a válaszokat, az első öt között minden bizonnyal ott szereplnének a következők: kipirult arcok, csillogó szemek és vidám kacagás.

A csömöri művelődési ház adott otthont múlt szombaton a Magyarországi Evangélikus Egyház gyermekbizottsága által szervezett harmadik országos gyermeknapnak. A több mint száz résztvevő felhőtlen vidámságban töltötte el azt a néhány órát, amely kikapcsolódást, lelki feltöltkezést jelentett – gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt.

A rendezvény másnapján egy kisfiú a gyülekezeti gyermekbiblikörön a következőképpen foglalta össze élményeit társainak: „Amikor odaértem, egy sorzámot kaptam. Ezért később több ajándékot is lehetett kapni. (Büszkén mutatja a kulcsomóján levő, iges kulstartót.) Az áhítat előtt és után is sokat énekeltünk. Utána Levente Péter és Döbrentey Ildikó néni jött. Meséltek, és együtt játszottunk. Ebéd után lehetett »kézműveskedni« és gólyalábon járni. Én agyagoztam. Volt egy búvés is. A végén is volt áhítat. Nagyon jól éreztem magam. Legközelebb is elmegyek!”

S hogy kik és hogyan segítettek fejletlenebbé tenni a napot? A szervezőházigazda, Mady Erzsébet gyermekrefrens köszöntője után Szpisák Attila, a budapesti szlovák ajkú gyülekezet lelkes vezetője tartotta a reggeli áhítatot.

► Folytatás a 3. oldalon

Egyházépítés

► Az idén sajátosan, érdekesen kapcsolódtak a pünkösdi ünnepkörhöz az egyházi szervezeti élet legfontosabb eseményei: a pünkösdi ünnepét megelőző héten az Országos Presbitérium, az ünnepeket követően pedig az Országos Közgyűlés ülésezett. Így azután kínálta magát az örökzöld vitatéma: a spirituális egyházmodell – az egyház Krisztus teste; „... ahol ketten vagy három összegyűlnek az én nevemben: ott vagyok közöttük” (Mt 18,20) – és a szociológiai megközelítés szembeállítás. Ez utóbbi – elfogadva a spirituális tartalmat, elkötelezettséget – abból indul ki, hogy az egyházszerkezetet is emberek csinálják, emberek dolgoznak benne, ezért szükség van szabályokra, melyek az együttélés rendjét meghatározzák.

Reményiségünk szerint a Szentlélek munkálkodik, ezért is kezdődik minden alkalom imádsággal: egyfelől belátva emberi mivoltunkból adódó korlátainkat, másfelől bízva a kegyelemben. Nem volt ez másképpen az első pünkösdi korában sem. És az akkori tanítványok együttléteiről tudósító szentírás helyek tanulmányozása segít feloldani a spirituális és társadalmi tényezők mesterséges szembeállításából adódó feszültséget. Mert a tanítványok a Mester fizikai eltávolítása után is együtt voltak. Közösséget alkottak. Nem széledtek szét a szélrózsa minden irányába, hogy azután Péter vagy János vagy valaki más pünkösdi követően próbálja meg összerakni őket, beszámolva arról, hogy valami történt, valami elkezdődött. Együtt voltak. Együtt éltek át a csodát, együtt tette őket a Szentlélek hitehagyott, kétségbeesett, a jövőt félve közelítő csapatból élő, erős, dinamikus, hatékony közösséggé. A csoda előtt és utána még inkább érvényesült egy természetes hierarchia, strukturálódás a közösségekben; kialakult a szereposztás, megindult a gyülekezeti élet.

Ma is közösségeiben, gyülekezeteiben él az egyház, és ma is fontosak – a hitbeli közösség mellett – az együttélés szabályai. Valójában a testületi alkalmakon ezek is vizsgálódnak: fény derül arra, mennyiben segítik elő a lényegyet, a működést, és mennyiben jelentenek bürokratikus gátat a hatékonyabb tevékenység számára.

Érdekes volt a pünkösdi szervezeti alkalmak ebből a szempontból is tanulmányozni. A közgyűlés plenáris vitájában nem került elő, nem kapott reflexi-

ót, hogy szóba hoztam az egyházi püspökös, szuperintendensre alapozott rendszer bevezetésének lehetőségét, de a folyosón többen is megállítottak, helyeselve a felvetést, vagyis azt, hogy az elaprózódott egyházmegyei szervezetet, illetve a kerületeket idővel váltsa fel a régiókra épített rendszer. A hét régió élén a püspöki jogkörökkel felruházott szuperintendensek állnának, az egy püspök pedig országos szinten látná el a vezetői, főpásztori teendőket, irányítaná az országos adminisztrációt, építené a kapcsolatokat a testvéregyházakkal, a külfölddel, az állammal.

Az Országos Presbitérium ülésének a legnagyobb érdeklődéssel várt napirendi pontja kétségkívül a középiskolai igazgatói pályázatokról való döntés volt. Jóleső érzéssel nyugtázhatta a testület, hogy azokon a helyeken, ahol hat évvel ezelőtt kisebb-nagyobb viharok kísérték az igazgatóválasztást – Aszód, Bonyhád, Nyíregyháza –, most jelentős támogatással kaptak újra bizalmat az eddigi igazgatók: Roncz Béla, Ónodi Szabolcs, Tar Jánosné. Ez természetesen elsősorban az igazgatók értékes munkájának az elismerését jelenti, de benne van az Országos Presbitérium bizalma, támogatása is.

Más viszonylatban, de hasonló mondható el a testületnek arról a tavalyi döntéséről is, hogy – eredménytelenné nyilvánítva a fásori igazgatóválasztást – egy évre a korábbi igazgatót, Támok Dezsőt bízta meg az iskola vezetésével. Az iskola elmúlt évi konszolidált működése mellett sajátos módon az ideai pályázati folyamat is megerősítette a tavalyi dön-

tés helyességét. A négy pályázó – ketten belülről, ketten kívülről pályáztak – anyagát minden szinten (tantestület, igazgatótanács, Oktatási Bizottság) az előírások szerint, objektíven értékelték, a tavalyi, el nem fogadható hangulatkezeléshez képest alig vegyült disszonáns hang a folyamatba. Az egyházi elnökség is őszinte elismeréssel köszönte meg az igazgató hét éves munkáját, amely stabilizálta az 1989-ben újraindult nagy hírű, nagy múltú iskolát, de tartva magát elmúlt évi koncepciójához, ígéretéhez, azt javasolta az Országos Presbitériumnak, hogy Ódor Lászlót nevezze ki a következő hat évre igazgatónak, azaz a változás mellett foglalt állást. Az Országos Presbitérium titkos szavazásának az eredménye azt jelezte, hogy a testület magáévá tette az elnökség állásponjtját. A Deák téri igazgatóválasztás – itt Kézdy Edit vette át a stafétabotot Schulek Mátýástól – a körültekintő, felelős váltásra, a jó előkészítésre is példa.

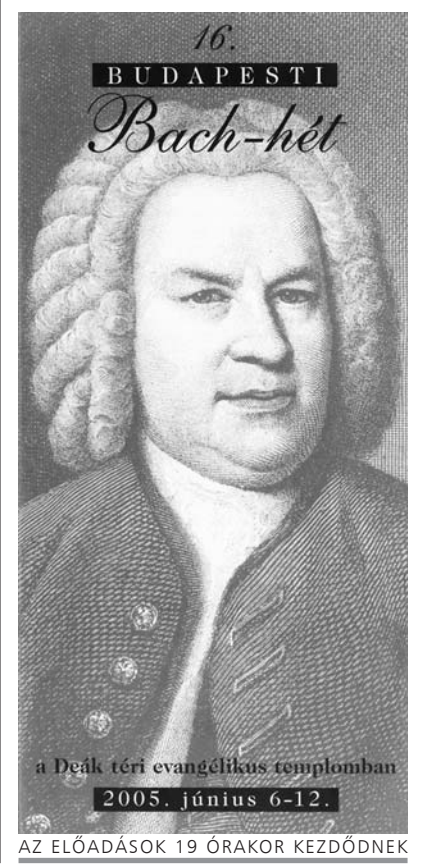
Az Országos Közgyűlésen nem a püspöki és felügyelői jelentésben felvetett kérdések, nem az egyházi élet egészére kiterjedő munkaügyi jelentések kapták a legnagyobb figyelmet, hanem – immár nem először – az a javaslat, amely az új egyházi esztendőben, adventől engedélyezné az új liturgia használatát is a gyülekezeteknek – és talán tegyük hozzá azt is, hogy a lelkeseknek. Az alternatív lehetőséget felkínálni egyfelől demokratikus, másfelől szakszerű. Az új liturgia ellenzői mégis szerették volna megakadályozni a javaslat elfogadását. Érdekes és feltétlenül tisztességes volt, hogy véleményüket vállalva azzal is érveltek, hogy egyházunkban még erős az autokrata püspöki vezetés, nincs valódi demokrácia, így félő, ha van is alternatív lehetőség, mégsem lesz igazán szabad a választás, mert „felülről” az új liturgiát fogják erőltetni.

Magam úgy vélem, ha van hiány a demokratikus stílusban, akkor az rajtunk múlik, de a hétköznapiakban inkább a másik irányban térnek el olykor a dolgok a normálistól: a szabadság, a felelőtlenség fenyeget. De végül is tetszett, hogy a szándékukat érvényesíteni aka-

ról parlamentáris technikával is megkísérelték megakadályozni a javaslat elfogadását. Elhangzott, hogy kevés idő volt egy ilyen nagy horderejű változás tanulmányozásához, ezért a közgyűlés vegye le a napirendjéről a témát. Így ügyrendi úton értek volna célra. Vita után azonban a közgyűlés az eredeti napirendet fogadta el. Amikor pedig a testület a tárgyalás során a témához ért, a szükséges számú közgyűlési tag kérésére titkos szavazás döntött az ügyben. Csaknem kétharmados többség helyeselte az új liturgia alternatív használatának a lehetőségét. Mind a vita, mind a döntés körülményei éppenséggel az egészséges egyházi életről tanúskodtak. Az pedig különösen, hogy a szavazás után az „ellentábor” kifejtette, hogy nincs már gond, ők főként azt kifogásolták, hogy eddig nem volt közgyűlési döntés az új liturgia bevezetése mögött. Ebben is hasonlít az egyházi élet a társadalomhoz. A diktatúra évtizedei után érthető, hogy szorosra vett szakmai kérdések – ilyen a liturgia ügye is – is demokratikus testületek szavazása révén dölnék el. Bizalommal, türelemmel kell lennünk egymás iránt.

Érdekesen kapcsolódott a pünkösdi időszakhoz az az Evangélikus Életben megjelent írás – Plathy Iván nyugalmazott államtitkár dolgozata –, amelyben a szerző állam és egyház kapcsolatának rendszerváltást követő alakulását, illetve a folyamat mai állását tekintette át. Most erről csak annyit, hogy – megint csak az első pünkösdre, az első gyülekezetre is gondolva – az említett cikk lehetőséget nyújt a szembesülésre. Mit várunk a Szentlélek Úristentől? Összhangban van-e az várakozásunk az egyház és állam nem csak tőlünk függő viszonyával? Van-e olyan programunk a következő évekre, évtizedekre, amely egészséges medret teremt a misszióknak, a diakóniának, amely a maga eszközeivel „kikényszeríti” a Szentlélek választát? Van-e mondanivalónk a helyi közösségekben a fiatalok számára? Jó lenne a közgyűlési vitát, az államtitkári cikk gondolatainak vitáját pünkösdi után együtt folytatni – erre is szolgál az egyházi sajtó.

■ DR. FRENKLI RÓBERT országos felügyelő

16. BUDAPESTI Bach-hét a Deák téri evangélikus templomban 2005. június 6-12. AZ ELŐADÁSOK 19 ÓRAKOR KEZDŐDNEK

É L Ő V Í Z

Az első lépés

Az ötezer ember megvendégelésének történetét mindannyian jól ismerjük, és azt is, ami utána történt a háborgó tengeren: Péter a vízen járt, majd elkezdett süllyedni. Ha gyülekezeti összejöveteleink során arra keresünk példát, hogy mit jelent Jézus helyett a problémákra figyelni, rendszerint ezt az esetet említjük meg. Milyen hitetlen volt ez a Péter! Biztosan?

Ezt a történetet (Mt 14,22–33) olvasva elgondolkodtam azon, hogy mi is történt. Jézus a tengeren gyalogolva megközelíti a viharban hánykolódó hajót. A tanítványok megrémülnek, majd miután Jézus megnyugtatja őket, Péter megkéri Mesterét, hogy odamehessen hozzá a vízre. Jézus – teljesen természetesnek véve a kérést – magához hívja tanítványát. Ez az a pont, amelynél érdemes megállnunk, mielőtt véleményt alkotnánk Péter viselkedéséről.

Mi történik a hajóban ülés és a vízre járás között? Ki kell szállni a hajóból, más szóval rá kell lépni a vízre. Meg mernénk tenni? Ha valamihez bizalom, hit szükséges, akkor ez az. Amikor Jézus bátorítja Pétert, hogy menjen oda hozzá, olyasmint kér, ami Péter hitének a vizsgáját is jelentheti. Hiszen amint kiteszi a lábát a hajóból, el is nyelhetik a hullámok.

A Biblia azt mondja, hogy „a hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés” (Zsid 11,1). Péter remélte, hogy megmarad a víz felszínén, de emberi ésszel végiggondolva egyáltalán nem volt ésszerű, hogy engedelmességet Jézus hívásának. Ismerete Urát, ezért megtette az első lépést. Számomra ez a hit bizonyítéka, és ezért nem csupán egy apró mozzanat. Komolyan gondoljuk végig, hogy Jézus Krisztus velünk is lehet-e ilyen személyes és nyílt. Péter hitt Jézusnak, egyébként netvetve bent maradt volna a hajóban.

Még nem volt olyan rég húsvét ünnepe, amikor Megváltónk halálára és dicsőséges feltámadására emlékeztünk. Az alábbi öt kérdést őszintén megválaszolva megvizsgálhatjuk, hogy mennyire tudjuk komolyan venni a húsvétunk és egyben Péter történetének az üzenetét.

1. Istennek fontos volt, hogy Jézus Krisztus szenvedjen, és meghaljon érted. Számodra mit jelent ez a szeretet?
2. Elhiszed, hogy Jézus feltámadt, és ma nemcsak hogy él, hanem uralkodik ezen a világon?
3. Ismered Krisztus hangját; tudod, milyen az, amikor megszólít?
4. Kérhet tőled korántsem racionális tetteket?
5. Amikor Urunk megkér valamire, meg mersed tenni az első lépést?

■ NAGY TAMÁS

LAPUNK
A VILÁGHÁLÓN:

WWW.EVELET.HU

SEMPER REFORMANDA

„A szentségekkel élésről azt tanítják: a szentségek nemcsak azért rendelkeztek, hogy ismertetőjelei legyenek a hit megvallásának az emberek közt; hanem inkább azért, hogy jelei és bizonyosságai legyenek Isten irántunk való jóakaratainak, s felkelték és erősítették a hitet mindazokban, akik élnek velük.”

► Ágostai hitvallás XIII. cikk
(Nagy Gyula fordítása)

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 2. VASÁRNAP – Ézs 5,20–24

Bölcsek legyünk, ne „bölcsek”;
hősök, ne „hősök”; igazak, ne „igazak”...

Az erkölcs lábballal tiprása, részesség, ti-vornyázás, a dolgok elferdítése, öntelenség, hamis bírók. Ők a bölcsek, a hősök, a vitézek. Érzékletes képet fest korának (korunknak?) bűneiről Ézsaiás próféta. A természetlen szőlőről szóló dal után hét jalkiáltás (a hetedik a 10. fejezetben) formájában hangzik el a próféta szájából Isten üzenete, ítélete azok felett, akik megvetik szavát, kicsúfolják keze munkáját, visszajára fordítják a teremtés rendjét.

„Aj a dőzsölő gazdagoknak” összefoglaló cím alatt találjuk Bibliánkban az első figyelmeztetést, de korántsem „csak” azok vehetik magukra, akik jómódúak, akik „életművészek”... Komoly szavak e „ajakok” – s ami a szentírás ígéknél mondhatni megszokott: mintha rólunk, most, 2005-ben íródtak volna; mintha napjaink társadalmát, korunk csúf, kis és nagy bűneit, álnokságait, istentelenségeit, erkölcsatlenségét látnánk a prófétai szózatban. A kérdéses versek tehát elevenünkbe vágnak – annál is inkább, mert nem a templomfalakon kívüli, Istenről tudni sem akaró világról és világnak, hanem rólunk és nekünk: Isten népéről és népének szólnak. A bűnbánattal, az önvizsgálattal, a bűnök számbavételével mi vagyunk tehát adósak – s ez még tovább erősíti e szakasz érezhető feszültségét. Az élő Isten színe előtt vagyunk! (Újszövetségi párhuzamként I. Mt 23.)

A kísértés kézenfekvő (lenne) ugyanakkor: ostorozzuk a világot... A gazdagok, a borívok, a hamis bírók felett hirdessünk mi ítéletet. A közélet, a politika, a sajnós sok szennyet ránk zúdító média, a botrányok, a csalások, az átverések jelenhetnek meg lelki szemünk előtt, ko-

runk „sztárjai”, bálványozott hírességei és gazdagjai ölthetnek testet, ahogy olvassuk az ígét. Ám ha engedünk ennek a kísértésnek, akkor alapvetően félreértjük az ige üzenetét, és épp olyanokká válhatunk, mint akik fölött ítélni akarunk, akikről Ézsaiás beszél: olyan bölcsekké, akik maguk mondják meg, hogy mi a jó, és mi a rossz, mi a keserű, és mi az édes, a világos és a sötét. Az ige hallgatóinak – mint Isten népének – van tudomása az igazságról, a törvényről, az erkölcs fogalmáról. Ezért számon kérhető felelősségük is óriási. Ne asszociáljunk tehát mások bűneire! A mai evangélium (Lk 14,15–24, a nagy vacsora), valamint *Agendánk* címsora (Meg ne vessétek azt, aki szól!) az isteni hívásról és a hívásra érkező emberi válaszlőről szól, ígék pedig a mindennapi élet szituációiban mutatja be azt, hogy milyen bűnökre visz, ha megvetjük Isten hívó szavát.

A jeruzsálemi gazdagok a fejük tetejére állították az erkölcsi törvényeket, gondolkodásukban pedig elszakadtak atyáiktól. Megmaradásukat saját politikai ügyességüktől várták. De a bírások sem voltak különben. Az italok fogyasztásában és keverésében jeleskedtek, nem pedig a tiszta és igaz, Isten ígéje szerinti ítélethozatalban. Nem keltek a jogfosztottak védelmére. Megvetették, utálták Isten beszédét, nem is gondolva arra, hogy tettük végül nem marad büntetés nélkül. Ézsaiásra jellemző, hogy az erkölcsiséget az Isten ígéjéhez való viszony tükrében szemléli. A közéletnek, az ember életének köze van Isten ígéjéhez, amely világos (Zsolt 19,19) és édes (Zsolt 19,11); aki ezt meghamisítja, az I-

sten szavát, teremtését veti meg. (Az összezavarás az ördög műve, a világosság és a sötétség Isten teremtett rendje!)

Örök emberi problémákról van szó. Láthatjuk: nem csak a mi korunkra jellemzőek. Aki maga akarja meghatározni a saját erkölcsi normáját, végzetes bűnökbe esik. „Na de mi a jó?” – kérdezheti erre bárki. Talán még soha nem volt akkora szükség arra, hogy e feje tetejére állított világban az ige tiszta üzenete hangozzék az egyházban, templomainkban, bibliaórai közösségeinkben, gyülekezeti alkalmainkon. Hitvallás az egyedüli Jóról: Istenről magáról (I. Mt 19,17), akit mi Jézusban ismerhetünk, aki maga a Világosság. Bölcsek az, aki számol Isten ítéletével (például Mt 7,24 kk.), és józan az, aki ébren várja Urát (például Mt 24,45 kk.).

A lapok, a tévéműsorok tele vannak azzal, hogy mi a jó. Mármost hogy mi a „jó” a kényelem, az önzés, a siker, az önmegvalósítás szempontjából. A horoszkóp megmondja, hogy mit kell tenned. Egyeztess a holdállással, vess kártyát, jósolj a számmisztikát használva, fordulj a mágiához – csak ne törődj Istenrel... „Hős” leszel, „vitéz”, és „bölcsek” vezéreljed életedet – de hová? Ki elől és ki felé futsz? És kiben, miben bízol, ha egész életedben önmagadban hittél? Ha a saját eszedbe, ügyességébe kapaszkodtál? Bölcseknek gondold magad, akinek nincs szüksége Isten útmutatására. És amikor majd kiderül, hogy nem gyémántokat, hanem kavicsokat gyűjtöttél, és ráment az életed...?!

Izrael Szentjének köze van a mindennapi élethez, a közlethez. Ebből következik, hogy nekünk, mai magyar kereszt-

A VASÁRNAP IGÉJE

tényeknek, evangélikusoknak 2005-ben minden tettünkben, döntésünkben közünk van a minket megváltó Jézus Krisztushoz és az ő beszédéhez: a parancsolatokhoz, amelyeket Urunk adott. A példához, amelyet megélt. A tanításhoz, amelyet átadott. A Golgotához, amelyen meghalt értünk. A nyitott sír jelentéséhez, amelyben harmadnapon nem taláztatott meg a teste. Ha azt hisszük, hogy magunk vagyunk bölcsek, hogy magunk adhatunk erkölcsiséget önmagunknak, ha fejet hajtunk a közérkölcseknél, akkor megvetjük Isten hívó szavát. Hiszen hallottuk hívását, és elhivatást kaptunk, hogy legyünk világosság, íz, lámpás. E világ szíves-örömet összezsavarja, degradálja, gúnyolja, elveti, letagadja a szent, tiszta, igaz tanítást, és a gonoszok szolgálatába áll. Isten népe önmagában nem lenne erős – de Isten népe nincs önmagában! Isten vele van! Ő ad erőt, tisztánlátást, bölcsességet. Nézzünk önmagunkba, ne a másikon keressünk fogást. A címbeli idézőjel most az életünket jelenti. Van – vagy nincs...?

■ KÓHÁTI DOROTTYA

Imádkozunk! Uram, Jézus, ments meg engem saját „bölcsegetemtől”, és add nekem a te bölcsességedet. Igaz, tiszta, szent igéd vezessen engem az örök életre. Amen.

Oratio œcumenica

Mennyei Édesatyánk! Hálaadással állunk meg most színed előtt, amiért ezen a vasárnapon is emlékeztettél irántunk való szeretetedre és jóakaratra. Áldunk téged, hogy Jézus Krisztusban gyermekeiddé fogadtál minket, és Szentlelked által vezetsz, jóra segítesz bennünket. Köszönjük neked, hogy értékesek, fontosak vagyunk a számodra, olyanok, akikkel törődsz.

Köszönjük, hogy megbízásunk van a világon, hogy feladatokat adtál nekünk, és hogy gyönyörködsz abban, amikor keressük téged. Köszönjük, hogy nem hagysz bennünket árván, hanem eljössz hozzánk, engeded, hogy találko-

zunk veled, megérintesz bennünket, és magadhoz vonzol. Köszönjük, hogy áldással akarod tenni az életünket. Hálát adunk azért, hogy nemcsak megalkottál bennünket, hanem figyelsz is ránk. Tanítasz, nevelgetsz, terelgetsz, hogy azzá válhasson az életünk, aminek te tervezted.

Urunk, te ismersz bennünket, tudod, hogy gyakran jobban hiszünk a magunk megérzéseink, mások tanácsának vagy az emberi bölcsességnek, mint neked. Uram, nem könnyű velünk, sokszor megszorítottunk téged. Köszönjük, hogy te mégis úgy szeretsz bennünket, ahogyan az ember a gyermekeit. Újra meg újra

hívsz, keresel bennünket, hogy – makacságunk és okoskodásunk ellenére is – célba érheszünk, és áldott életet élhessünk a te örömödre.

Hozzád fordulunk most, Istenünk, hogy hűségedre bizalmunkkal válaszoljunk. Kérünk téged, érleld a szívünket belátásra. Adj megújulást, téged kereső szívet egyházadnak és minden embernek. Munkáld az igaz megtérést és a feléled fordulást mindnyájunkban!

Segítsd népünket és vezetőinket, hogy a neked tetsző értékrend szerint éljenek; add, hogy bölcs szívhez jussunk! Támogasd a családokat, hogy a gyermekeket nevelni is merjék, ne csak elké-

nyeztetni! Bátorítsd a szülőket, hogy inkább ragaszkodjanak a te tanácsaidhoz, mint a világ sodrásához, amely mindent megad, csak éppen a legfontosabbat vonja el a kicsinyektől. Adj belátást a házastársaknak, hogy az oly tetszetős, divatos viselkedésmódok helyett inkább a neked tetsző hűséget és tapintatos szeretetet válasszák!

Erősítsd a gyengéket, óvd a magukra maradtakat, vigasztalod a bánkodókat, csendesítsd el a háborgó szíveket, gyógyítsd be a sebeket, csitítsd a viszályokat! Használj ebben a munkában bennünket is a te dicsőségedre és embertársaink javára! Amen.

ISTENTISZTELET ÉS ... 4.

Istentisztelet és kultúra

Kultúra alatt sokáig a magaskultúrát értette az egyház, vagyis egy magas szintű képzésben részesült kisebbség által ismert és értékelt ingyencsészet. E kultúrának megvolt a kánonja, az értékesnek tartott művek és stílusok, s ami ezen kívül esett, az silányt számított, ezért semmi keresnivalója nem volt az istentiszteleten sem. Mára ezt a kultúrafogalmat fokozatosan felváltja egy befogadóbb értelmezés. Eszerint minden, ami őrzi az ember keze nyomát – nyelv, zene, mozgás, öltözet, tárgyi környezet, gondolkodásmód, életérzés – egyaránt a kultúra része. Ebből következik, hogy kultúránkat, ha akarnánk, sem tudnánk a templomkapun kívül hagyni, és hogy ezeknek van helyük az istentiszteleten, még ha a régi kulturális kánon ki is vetette magából őket.

Ennek gyümölcse, hogy ma nemcsak azért vannak úgynevezett réteg-istentiszteletek, mert a többség kiveti magából a kisebbséget, hanem azért is, mert néhány kisebb csoport világosan meg

tudta fogalmazni, hogy számára milyen formában hiteles az istentisztelet, és ezt meg is valósítja. Így a cigány missziói közösségek a magyar istentiszteletek számukra komor hangulata helyett vidáman, saját énekeikkel, táncokkal ünnepelek. A különböző korosztályoknak szóló alkalmak is jó példát jelentenek az evangélium kontextusban való megszólaltatására. A fiataloknak a szavaknál is többet jelent a zene, mégpedig az elit kultúra mércéjével értéktelennek tartott könnyűzene. S itt nemcsak a már-már klasszikussá vált, tizenöt-húsz éves ifjúsági énekekre gondolhatunk, hanem a technóra, a rapre stb. Új stílusok szinte évente keletkeznek, és ha Magyarországon még nem is, de Nyugat-Európában minden fiatal – tartozzon bármely irányzathoz – találhat az általa kedvelt zenével kísért istentiszteletet. Nem mindenütt állítják a „vagy Isten, vagy az örült zenéd” dilemma elé a fiatalokat.

Hasonló a helyzet a sajátosan női spi-

ritualitással. Szokásos istentiszteleteink kevésbé a csendre és az imára, mint inkább a gondolatok követésére ösztönöznek. Ezért alakultak ki olyan liturgiák, amelyek a bibliai szövegeket szimbolikus cselekedetekkel, meditatív énekléssel és táncokkal, esetleg alkotással (festés, agyagozás) dolgozzák fel, s amelyeken hangsúlyt kap az egymásért való imádkozás, a személyes áldás. Többnyire nők látogatják ezeket az istentiszteleteket, bár férfiak számára is nyitottak.

A Tamás-misék, más néven a kételkedők, keresők istentiszteletei hazánkban is kezdenek elterjedni. Ezeken az alkalmakon az az elsődleges szempont, hogy olyanok is követni tudják őket, akik még nem köteleződtek el az egyház iránt, de keresik Istent. Keresztény közhelyek helyett hiteles, személyes megszólalások és formalitásoktól mentes beszélgetés, imádkozás, bűnvallás, áldás alkotják az istentiszteletet.

Szokatlanul hangozhat az „istentisztelet a vendéglőben” elnevezésű műfaj,

LITURGIKUS SAROK

amely étkezéssel köti össze az istentiszteletet, különösen figyelve eközben az olyan érdeklődőkre, akik a templomba idegenkedve lépnek be, de szívesen eljönnek egy egész délelőtti programra, amelyen a közös reggeli és ebéd között istentiszteletet tartanak a helyszínen.

Ez mind istentisztelet? – kérdezhetjük elképedve. Miért is ne? Soha, még az újszövetségi időben sem létezett vegytiszta, a kulturális közeg által nem befolyásolt istentisztelet. S a legerősebb kulturális előítéletet már akkor leromboltuk, amikor elhittük *Luthernek*, hogy Isten nem csak héberül, görögül és latinul ért. Ha elhiszük, hogy más kulturális különbségek sem zavarják őt, kinyílnak a templomajtók.

Az egyetlen, amelyben egység szükséges: az istentisztelet Isten és ember találkozásának helye és ideje. Ha ez létrejöhét, akkor minden kulturális sokszínűség legitím. Ha nem, akkor bármiféle egység állóság hagyományparódia csupán.

■ ZSUGYEL ADÉL

III. országos evangélikus gyermeknap

◀ Folytatás az 1. oldalról

Ezután *Döbrentey Illdikó* gyermekkora nagymamaóvodájának mesevilágába kalauzolta a jelenlevőket. *Levente Péter* magával ragadó műsorában – amelyben a gyerekek voltak a főszereplők – játszva tanított illemet, és nevelt egymás és a felnőttek tiszteletére.

A gyermeknap délutánján a budapesti *dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekasközpont* kézműves munkatársainak segítségével az alkotni vágyók kipróbálhatták magukat az agyagozás, a nemezelés, a gyöngyfűzés mesterségében, elmélyedhettek az ördöglakat rejtelmében, és megtanulhattak gólyalábon járni. Ez alatt az idő alatt *Habók János* „mikromágus” nemcsak elkápráztatta, de néhány furfangra meg is tanította ámuló közönségét. A

nap zárásaként *Solymár Péter*, a helyi gyülekezet lelkésze adott mindenkinek igei útavalót. A tombola során több zacskó kerámiaállatka, kulcstartó, nyaklánc és csokoládé talált gazdára.

Mégis miben tér el egy evangélikus gyermeknap a többi gyermeknapi rendezvénytől? Hiszen itt is van játék és me-

se, kézműves foglalkozás és bűvész, tombola és sült krumpli. Azonban – a világi rendezvényekkel ellentétben – itt hangzik az igei üzenet, imádságra kulcsolódnak a kis kezek, és megszólal Jézus szava is: „Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket, (...) mert ilyeneké az Isten országa.” (Mk 10,14)

■ B. Zs.

FOTÓ: BOKTA DÉNES

Megújult épület múlt és jövő határán

▶ A zalai dombok között fekvő pusztaszentlászlói anyagyülekezetet valamilyen helyben lakó lelkész gondozta. Ma Zalaegerszegről kijárva *Szabóné Piri Zsuzsanna* pásztorolja az itt élő evangélikusokat. Egykor a falu egyik ékessége lehetett az 1934-ben épült gyülekezeti ház, de az évtizedek alatt kikezdte az idő vasfoga, így elkerülhetetlenné vált a felújítása. Az elmúlt hónapokban elvégzett munkák után a hívek május 28-án végre hálaadásra gyűltek össze: *Ittész János* püspök ekkor szentelte fel a megújult épületet.

A gyülekezeti ház megáldása és birtokbavétele előtti hálaadó istentiszteletet a páratlan látványt nyújtó hegyoldalon épült patinás templomban tartották; az alkalmon a püspök Ef 5,18b–20 alapján hirdetett ígét. Hangsúlyozta, hogy az ünnepek mindig csak külső keretek. Mi sokszor emberektől, kedvező kormányzati döntésektől várunk segítséget, és ha sikerrel járunk, embereknek, hivataloknak írunk köszönő leveleket. Pályázzunk, kérvényezünk, mozgatjuk a gépezetet, de vajon imádkozunk-e a sikerért? – tette föl a kérdést a püspök.

Az istentisztelet utáni közgyűlésen *Szabóné Piri Zsuzsanna* elmondta, hogy 1934-ben, *Schrantz Zoltán* lelkész szolgálatára idején jelentkezett az igény a fiatalok részéről, hogy egy evangélikus keresztény ifjúsági otthon építsenek. A hívek a kezdeményezést és az otthon elnevezését is lelkesen fogadták. Az akkori ínséges időkből elsősorban építőanyagot segítettek a terv megvalósulását. Az

A háború alatt és az ötvenes években a hatóság többször lefoglalta az épületet, de nem államosították. Iskolaként is használták, majd családok átmeneti otthona lehetett. A hetvenes években egy

ipari üzemnek adták bérbe, majd az iparág leépítése után évekig üresen állt. Az európai uniós SAPARD-pályázaton elnyert összeg tette lehetővé a munkálatok megkezdését; a 22 millió forintos beruházás döntő hányadát ebből a for-

ifjúság színdarabok előadásával gyűjtötte az épületre való. Mindezek eredményeként a Dunántúli Egyházkerület püspöke, *Kapi Béla* még abban az évben, szeptember 30-án felavathatta az épületet, amely egyben a falu első közösségi háza is volt.

rásból fedezték. Az önrészhez segítséget nyújtott az egyházmegye, valamint az országos egyház is.

Végezetül a lelkész elmondta, hogy ennek az épületnek nemcsak múltja van, de reménység szerint jövője is lesz...

■ S – A

Két felekezet – egy torony

▶ Egyedülálló helyzetben vannak egyházunkban a keszthelyi anyagyülekezethez tartozó fliákban élő evangélikusok. Nemcsak azért, mert templomaikat – a keszthelyivel együtt – *Szeghalmi Bálint* tervei alapján kalotaszegi stílusban építették, hanem azért is, mert a két felekezet hívei *Tapolcán, Hévízen és Sümegen* közös fenntartású református–evangélikus templomban tartják az alkalmait. Május utolsó szombatjának délelőttjén Sümegen a hívek püspökeik szolgálatával közösen adták hálát templomuk tornyának megújulásáért.

Kérdésemre *Nagyné Szeker Éva*, az evangélikus gyülekezet lelkésze ennek az egyedi helyzetnek a létrejöttét úgy magyarázta, hogy a protestánsok a múlt század első felében ezekben a vá-

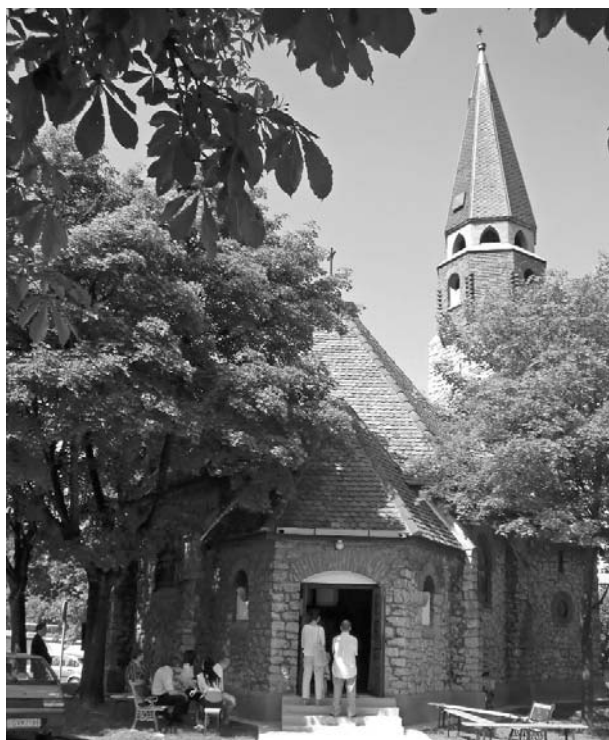
rosokban olyan kevesen voltak, hogy csak közös templom építésében tudtak gondolkodni. A kezdeményezést elősegítette az is, hogy sok volt a vegyes házasság, s ezek a családok igényelték, hogy épüljön ilyen jellegű hajlék.

Sümegen 1936-ban épült a templom. Öt évvel ezelőtt egy téli vihar feltépte a toronysüveget, így mindenképpen felújításra szorult. A szakértői vélemény azonban azt állapította meg, hogy a faszervezet korhadása miatt a torony egészét szükséges renoválni. 2004 januárjában a SAPARD-pályázat adott reményt arra, hogy megkezdődhet a felújítás. A bürokrácia útvesztőiben bolyongva ugyan sokszor elkeseredtek az építkezés szervezői, de végül megkapták a több mint 3,5 millió forintos költségvetés hetvenöt százalékát. Az önrészhez a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus és a Dunántúli Református Egyházkerület is segítségükre sietett. A helyi önkormányzat támogatásával egy vízszelvényt is ki tudtak alakítani, a befolyt adományokból pedig a bejárat környékét tették rendbe: új járda, feljáró készült. Ez az építkezés is közelebb hozta egymáshoz a két felekezet tagjait.

A hálaadó istentiszteleten *Ittész János* evangélikus püspök Lk 14,28–30 alapján hirdetett ígét; kifejtette, hogy Jézus nem mendedzseri tanácsot ad a templomépítéshez. Az ő szava helyreigazítja, tervszerűsége kötelezi, és alázatra indítja a benne hívőt. *Márkus Mihály* református püspök Zak 8,23 alapján pedig ezt a kérdést tette fel: meglátszik-e rajtunk, hogy velünk van az Isten? Ha a toronyhoz hasonlóan égre mutató jel lesz az életünk, ha sugárzik belőlünk a hit, remény és szeretet, akkor emberi elesettségünk ellenére is belénk karolnak mások, mert látják, hogy velünk az Isten. Nélküle csak vonszoljuk az életünket céltalanul, értelmetlenül – szögezte le *Márkus Mihály*.

Az istentisztelet utáni közgyűlésen az építkezés lebonyolításában részt vevő *Bertók Pál* evangélikus és *Mátyás Béla* református gondnok mondott köszöntőt, *Tótos Erzsébet* pedig felolvasta az ezen alkalomra írt, *Tornyok az időben* című versét. Érdekes volt hallani a római katolikus egyház képviselőjét, *Vitay László*ét, aki köszöntésében visszaemlékezett arra, hogy gyermekkorában még el volt tiltva a protestáns templomok látogatásától, ma pedig itt Sümegen már nem is vendégként, hanem testvérként lehet jelen ezen a hálaadáson. Mert az új torony sem azt hirdeti, ami elvlaszt, hanem arra az Istenre mutat, aki összeköt minket Jézus Krisztusban.

■ MENYES GYULA

A SZERZŐ FELVÉTELE

Gyenesdiási csendélet

FOTÓ: SZEMEREI JÁNOS

Családias hálaadó istentisztelet keretében szentelte fel május 27-én, péntek délután *Ittész János*, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke a gyenesdiási szeretetotthon megújult épületszárnyát. *Tencz Károly*, az intézmény igazgatója lapunknak elmondta, hogy ezzel egy háromlépcsős renoválási folyamat zárult le. Két évvel ezelőtt bővítették a szeretetotthonat, tavaly pedig felújították a déli oldalt. A mostani átépítés fő oka az volt, hogy a bentlakók több mint egytizede krónikus ellátást igényel, ezért a felújított szárnyban egy emelt szintű, szakmailag jól felszerelt részleget alakítottak ki. Az átépítéshez szükséges összeget – huszonötmillió forintot – a szeretetotthon a saját költségvetéséből gazdálkodta ki. A generálkivitellezt is maguk szervezték; az így megspórolt pénzből videokamerás térfigyelő rendszert építettek ki, lehetővé vált a távirányított ajtónyitás, légkondicionáló berendezéseket szereltek be, valamint speciális egészségügyi segédesszközöket vásároltak. A püspök az istentiszteleten azt kérte az otthonban dolgozóktól, hogy az itt gondozottak ne csak lakóként kapjanak többet, hanem szolgálatuk által is, és hogy valóban Isten szeretetét és irgalmát közvetítsék számukra.

■ M. Gy.

Határhelyzeteink

► Tizenharmadik tudományos ülését tartotta *Határhelyzeteink – Szociális el-látás és lelkigondozás* címmel a Klinikai Lelkigondozók Ökumenikus Egye-sülete május 27-én a dunakeszi református templomban.

Debrecenyi Károly István, az egyesület elnöke megnyitóbeszédében elmondta, hogy az egyesület által ápolat legnemesebb hagyományok kétezer éves gyökérrel rendelkeznek a keresztény tradícióba. Ezért erősek, időt- és vihart állók.

Dr. Gajdács Árpád vezető főorvos *Hajléktalanság és lelkigondozás: ...hogy legyen emberük* című előadásában a hajléktalanok között végzett lelkigondozásról számolt be. A nyomorúságos állapot külső megjelenése a lelki nyomorúságnak. Kevés az orvosi munka ahhoz, hogy segíteni tudjunk, kell valami más is: a törődés, a másik felemelése, kapcsolatok kialakítása, vallásos csoportok működése; ezek is lényeges részei a segítő munkának – fejtette ki. A lelki segítségnyújtásnak, a személyes kapcsolatoknak egyre nagyobb jelentőségük van, hiszen a külső körülmények sokat jelentenek, de mégis valaminek az emberben, belül kell történnie, és ehhez az kell, hogy a bajban lévőnek, a rászorulóknak legyen embere... – hangsúlyozta a főorvos.

Endrődi Zsuzsanna, a Római Katolikus Szeretetszolgálat főigazgatója *A lelkigondozás helye, szerepe az időskorúak gondozásában* címmel tartott előadást. Elhangzott, hogy a mai idők generációja nagyon megsebzett. A 20. század terheit hordozzák; sokakra jellemző közülük, hogy elveszítették Isten, nem maradt kapaszkodójuk. A lelkigondozói szolgálat segít elfogadtatni az életet úgy, ahogy van, Isten szeretet tekintete előtt; segít meghallgatni a másikat, megbocsátani, kiengesztelődni a másikkal, Istennel és önmagukkal.

Berényi András pszichológus, családterapeuta *Létezik-e család-gondozás lelkigondozás nélkül?* címmel tartott referátumában arról beszélt, hogy a lelkigondozásnak abban kell segítenie, hogy a családok együtt tudjanak élni, létezni. Probléma, baj mindig akad a családban, de nézzük inkább azt, hogy a családoknak milyen közös tevékenységeik vannak! – hívta föl a figyelmet. Jó, ha a lelki beszélgetések során szóba kerül, hogy milyen értékek vannak a családban, hogy mit jelentenek számukra a lelki dimenziók, az átélt spirituális élmények, amelyek segítenek a pozitív irányú változtatásban.

Az előadások után interaktív kerekasztal szolgálta ezekben a kérdéseknek a meg-vitatását, majd a szervezők a parókiakertben bográcspartin látták vendégül ebédre a résztvevőket.

A délutáni ülésszak rövid előadásai személyes élményeken keresztül villantották fel a határterületen végzett szolgálat egy-egy tapasztalatát. Ezek között hallhattuk *Kulcsár Zsuzsanna* evangélikus lelkész, klinikai lelkigondozó tapasztalatait a fogorvosi rendelőben végzett lelkigondozásról, arról, hogyan lehet feloldani a szorongást, megnyugtani a beteget, kellemes légkört teremteni. Ezt megelőzően pedig dr. Bartos Cecília beszélt arról fogorvosként, hogy számára mit jelent a lelkigondozó segítsége munkája során. A tudományos ülés orgonamuzsikával és úti áldással zárult.

Jó volt látni, hogy milyen sokakat (évről évre többeket) érdekel ez a szolgál-at; hogy jó együtt gondolkodni, egy csónakban evezni; új erővel továbbmenni együtt – egymással és a Mesterrel, Jézussal.

■ HONTI IRÉN

Szolgálat, szeretet

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet közgyűléséről

► **Ki ne emlékezne a Délkelet-Ázsiát sújtó cunamira? Egyre a számos olyan természeti katasztrófa közül, amely után elkélt a segítség, és amikor a támogatást nyújtó szervezetek között ott találtuk az egyházi kezdeményezésre 1991-ben alakult, azóta nemzetközileg ugyancsak elismert Magyar Ökumenikus Segélyszervezetet. A társaság – amelynek alapítói között ott van az evangélikus egyház is – május 24-én Budapesten tartott évi rendes közgyűlésén természetesen nemcsak a szökőár pusztítása után végzett munkára, hanem általában a 2004. évre tekintettek vissza.**

Megalapítása óta a segélyszervezet vezetőseége évente egyszer közgyűlésen emlékezik meg az elmúlt esztendő eseményeiről, és átgondolja a szervezet előtt álló teendőket. Az alkalmat a felügyelőbizottság tagja, ifj. Hafenscher Károly evangélikus lelkész nyitotta meg, és dr. Bölcsei Gusztáv református püspök vezette.

Mint mindig, most is volt miről beszámolnia Lehel László evangélikus lelkésznek, a szervezet vezetőjének. Az ökumenikus segélyszervezet igazgatója a 2004. évről szóló jelentéséből – mivel annak teljes szövegét írott formában megkapták a közgyűlés résztvevői – csak egy-egy főbb gondolatot emelt ki. Felszólalásában kitért az Oroszországban – pontosabban Cseccsenföldön – végzett munkára; itt már tíz esztendője dolgoznak a segélyszervezet munkatársai. Ottani tevékenységük főként az élelmiszer-gondok enyhítését célozza; ezt nagyban segíti az a kétszáz ezer eurós támogatás, amelyet első ízben folyósított az Európai Unió Humanitárius Segélyek Hivatala a magyar segélyszervezetnek. Afganisztánban – egy hazánk külügyminisztériuma által is támogatott program keretében – elsősorban iskolákat építettek és rendeztek be. Palesztinában menekülttáborokban élő, hátrányos helyzetű családokat láttak el élelmiszerrel. Észak-Osztétiában pedig a beszlni tragédia túlélőit támogatták gyógyszerrel és iskolai felszerelésekkel. „Az idei évben a humanitárius munkában Srí Lankáé és a temesközi árvé és a főszerep – zárta felszólalását Lehel László –, de természetesen Magyarországon is ugyanúgy próbálunk segíteni, ha szükség – gondoljunk csak a

legközelebbi példára, Mátrakeresztesre vagy Mádra. De nem csak a természeti katasztrófák után lehet hozzánk fordulni, tevékenységünk ennél jóval szerteágazóbb: 2004-ben országosan huszonhat különféle szociális juttatást nyújtottunk intézményeinkben, többek között olyan területeken, mint például a családsegítés, szenvedélybetegségek gyógyítása, a hajléktalanellátás vagy a romák felzárkóztatása.”

Az igazgatói beszámolóban többször esett szó arról is, hogy a segélyszervezet hazai és uniós pályázatokat is részt kíván venni. Ennek érdekében egy ügynevezett „EU-team”-et hoztak létre, amelynek egyelőre két tagja van: Bálint Gábor, valamint az evangélikus Kevéházi Klára. Ugyancsak evangélikus volt a következő felszólaló, Szemerei Zoltán felügyelőbizottsági tag is, aki a tavalyi év zárásámadását, illetve a 2005. esztendő költségvetését ismertette. Ennek keretében elmondta, hogy az ökumenikus segélyszervezetnek 2004-ben több mint egymilliárd forint volt a bevétele.

A „beszámolóra kötelezettek” sorát Szentgyörgyvölgyi Péter, az Ökumenikus Szeretetszolgálat Alapítványának egyik kurátora zárta. A külföldön tartózkodó kuratóriumi elnök, D. dr. Harmati Béla nyugalmazott evangélikus püspök távollétében ő számolt be az alapítvány elmúlt évi tevékenységéről. A közgyűlés mozgóképes összeállítással fejeződött be, amelynek segítségével a résztvevők rövid betekintést nyerhettek a segélyszervezet Délkelet-Ázsiában végzett szolgálatába.

■ G. Zs.

Majális mindenkinek már másodszor a múzeumban

► Május 28-án hiába vágyakoztak csendességre a főváros lutheránus szigetére vetődők, hiszen a hőség ellenére is lármás étellel telt meg a Deák téri templom környéke. Igaz, ezúttal épp a mozgalmas programok kínálata vonzott ide kicsiket és nagyokat az Evangélikus Országos Múzeum által szervezett második múzeumi majálisra.

Ki vagyok én?

A kötetlen hangulatú rendezvényen a szórakozás mellett néhány „próbatétel” is várta az érkezőt; az első akkor, amikor a templom udvarába lépett. A *Kívül-belül templom* című, felnőtteknek szóló feladat keretében tizenkét evangélikus istenházát kellett azonosítani a róluk készült külső, illetve belső felvételek alapján. Egy másik fejtörő inkább a nagyobb gyermekeket célozta meg: a *Ki hová néz?* nevű játékot elsősorban iskolások szá-

mára gondolta ki a két főszervező, Zászkaliczky Zsuzsanna és dr. Kertész Botond. Az intézmény munkatársai az Evangélikus Országos Múzeumba irányították a gyerekeket, akik tárlóról tárlóra járva felelhetek meg a játék címében feltett kérdésre, megkeresve a feladatlapon szereplő szereplők tulajdonosait ábrázoló festményeket.

Utazás Szindbáddal

Aki úgy döntött, hogy a múzeum meglátogatása helyett vagy után inkább az udvarban maradjon, az sem unatkozhatott egyetlen percig sem; itt zeneszó mellett adatott lehetőség arra, hogy a Deák téri gyülekezet Huszár Gál könyvesboltjának kínálatából keressen kedvére való olvasnivalót. A lelki éhséget csillapítandó ki-ki belelaphozhatott a jobbnál jobb könyvekbe, testének éhét és szomját pedig a gyülekezet nyugdíjasklubjában berendezett Pesti Polgár kávéházban csillapíthatta.

Míg a gyerekek a játékos alkotóházban rajzoltak, vágtak, gyöngyöt fűztek, a színpadon különféle – a délelőtti folyamán elsősorban komolyzenei – programok várták a felnőtt érdeklődőket. Előként a *Resinarium énekmar* műsorát hallhattuk. A tizenöt esztendője alakult, *Nováki Éva* karnagy vezette – evangélikus tagokból álló – kórus *Luther Márton* zeneszerző-lelkész barátjának nevét viseli.

A Luther-udvar színpadán nagy sikert aratott a *Pusker Éva – Itzés Tamás* hegedűművész házaspár, majd – szülők és gyermekek számára egyaránt – igényes kapcsolódást nyújtott a *Makám* együttes koncertje. A neves zenekar 1984-ben alakult, és fennállása óta tizenkét lemezt jelentetett meg. A Deák téren a 2002-ben boltokba került *Szindbád* című nagylemez anyagából adtak ízelítőt.

A zenei blokkot a *Benyus testvérek kamaraegyüttesének* fellépése zárta. Az együttest *Benyus Sándor* tíz gyermeke alkotja.

Noéval a bárkában

A hitét katolikus módon megélő, muzikális familia színvonalas komolyze-

nei produkciója után műfajváltás következett.

Parván és szebbnél szebb bábok kerültek elő, amikor a *Tábita* bábszoport készülődött fellépésére. A lelkes csapat a Felvidékről érkezett Budapestre. Tagjai –

seiből készült összeállítás, illetőleg a *Női szerepek a kultúrában, az alkotóművészetben* című pódiumbeszélgetés. A költeményeket – a *Polgár Rózsa* Kossuth-díjas kárpítművész gobelinjeiről készült, kivetített képek mellett – *Ráckevei Anna* színművész nő olvasta fel. A *Benkő Andrea* muzeológus (Petőfi Irodalmi Múzeum) által moderált eszmecsere *Bencéné Szabó Márta* lelkész, *Réthelyi Orsolya* történész, *Schäffer Erzsébet* újságíró (*Nők Lapja*), *S. Sárdi Margit* irodalomtörténész, valamint *Szabó T. Anna* költő vett részt.

A muzika hangjai mellett kezdődött tartalmas májusi szombat zenével is fejeződött be. A Deák téri evangélikus temp-

BARTA IMRE FELVÉTELEI

már három éve bábozhatnak az arra kedvet és tehetséget érző diákok. A Tábita bábszoport a Deák téri gyülekezet udvarán két darabot adott elő nagy sikerrel: Noénak és Jónás prófétának a történetét elevenítették meg.

A Biblia világából a mába *Levente Péter* hozta vissza a különböző korú kisfiúkat és kislányokat. Az ismert előadóművész most sem okozott csalódást, ifjabb és idősebb közönsége egy órán keresztül nevetett, játszott vele együtt.

Az egész napos majális a gyermekek után elsősorban az édesanyáknak, nőnek szóló programokkal folytatódott. Ennek oka az – mondotta el lapunknak Zászkaliczky Zsuzsanna –, hogy az Evangélikus Országos Múzeumban ősszel olyan kiállítást terveznek, amely a 19. század kiemelkedő evangélikus nőalakjai előtt tisztelget. Természetesen a jelen lévő férfiak érdeklődésére is számot tartott a 20. század magyar asszonyköltőinek ver-

lomban *Mekis Péter*, az országos koncertatórium orgonaverseny idei győztese adott koncertet, amelyet ifj. *Cselovszky Ferencnek*, a gyülekezet lelkészének Péld 1,8–9 alapján tartott rövid igei elmélkedése emelt „evangéliumközébe”. Egy igényes programokkal teli, érdekes nap után mindenki valóban elégedetten és élményekkel gazdagon távozhatott a belvárosi „evangélikus szigetről”.

A krónikás ugyanakkor nem hallgathatja el szomorúságát sem. Elfogadva azt, hogy a szervezőknek egy olyan időpontot kellett választaniuk, amely közel esik a múzeumok napjához (május 18.), és a Deák téri gyülekezeti programokkal is egyeztetniük kellett, ha a múzeumi majális történetesen nem a Csömörön megrendezett evangélikus országos gyermeknappal egy időben zajlik, bizonyára mégis többet vettek volna részt a rendezvényen – Csömörön és a Deák téren is...

■ GAZDAG ZSUSZANNA

Reményik „összes arca”

► **Felekezeten és határon átívelő példás összefogás eredményeképpen jelent meg Reményik Sándor összes verse a református Kálvin, az evangélikus Luther, valamint a kolozsvári Polis Könyvkiadó gondozásában. A XII. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon „debütált” és az ünnepi könyvhéten is méltán sikerre számító kötetéről a bemutató után beszélgettünk az erdélyi műhely munkatársával, Demény Péterrel.**

– Reményik Sándornak már többször megjelent olyan kötet, amely az Összes versei címet viselte. Most ténylegesen a költő összes versét veheti kezébe az olvasó?

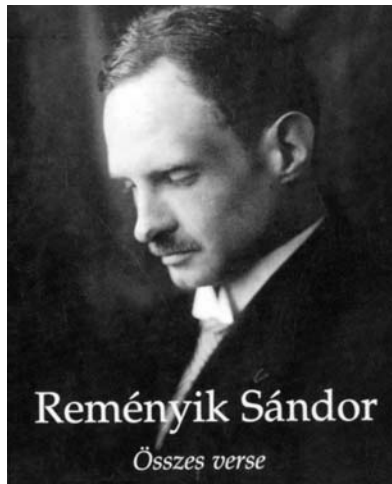
– Hogyha kritikai kiadásról lenne szó, akkor ténylegesen a kezében tarthatná. Mindenesetre ez a felkutatott, befejezett, hagyatékban maradt összes vers, a töredékek kivételével.

– Hol őrzik ezt a hagyatékot?

– Részben a Petőfi Irodalmi Múzeumban, részben pedig a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában őrzik a hagyatékot és a korábbi köteteket.

– Ki rendezte sajtó alá az anyagot?

– Dávid Gyula, aki a könyvbemutatót az is elmondta, hogy a korábbi korrekciókkal is meg kellett küzdenie, mert a helyesírás iránti rajongásuknak – és a költői ritmus iránti botfúlásuknak – köszönhetően mindenüvé kitették az ékezeteket. Dávid Gyula összevetette a kéziratokat a kiadott könyvekkel, és igyekezett egy hiteles, a költői szándéknak megfelelő kötetet összeállítani. Igen elmélyült kutatómunkát végzett. Ő egyébként elsősorban irodalomtörténészként ismert, de – talán épp ezért – szerkesztőként is mélyeséges alázattal szokott viszonyulni a kéziratokhoz. Úgy hiszem, Reményik keresve sem találhatott volna magának jobb hagyatékigazgatót Dávid Gyulánál.

– Ennek a kutatómunkának volt az eredménye az a kötet is, amely 2002-ben jelent meg Hátrahagyott versek címmel?

– Annak, hogy Dávid Gyula már jó ideje megkülönböztetett figyelemmel kíséri az erdélyi magyar írók és költők munkásságát, van egy olyan áldásos következménye is, hogy sokan eleve hozzá fordulnak, amikor újabb művek kerülnek elő egy-egy hagyatékból. Ez a bizalom tette lehetővé 2002-ben a Hátrahagyott versek című kötet kiadását is. Reményik Sándort az olvasók egyfajta „magyarságmegtartó költőként” tartották

számán, és sokan be is skatulyázták ebbe a kategóriába. Illúzióim persze nincsenek, időbe telik még, hogy az olvasók mást is gondoljanak róla, de azt hiszem, a Hátrahagyott versek elindította ezt a folyamatot. Abban a kötetben jelentek meg például először azok a sokértelmű, nagyon érdekes – burkolt, és ettől igen erotikus – szerelmes versek, amelyek korábban ismeretlen színekkel árnyalják mind az erdélyi, mind a magyarországi olvasóközönségben a Reményik Sándorról élő képet.

– Lehetséges, hogy ebből a kötetből derül ki igazán, hogy milyen is valójában Reményik, a költő?

– Nem az derül ki belőle, hogy milyen a költő, hanem az, hogy milyen még a költő. Hogy ennek a költőnek nem egyetlenegy arca van. Neki sohasem csak „Végvári versei” voltak, sohasem kizárólag a nemzetféltség vezette a tollát, de kétségtelen, hogy azok a szerelmes versek például, amelyeket két nőismerősehez írt, sokak számára újdonságot jelenthettek.

– Reményik Sándort századunk legjelentősebb evangélikus költőjeként tartjuk számon. Milyen mértékben érhető tetten verseiben az evangélikus költő?

– Erre a kérdésre már nehezebb válaszolni. Én azt gondolom egyébként, hogy nem feltétlenül kell öt felekezethez kötni. Verseiben egy keresztény, mélyen hívő, ugyanakkor szüntelenül Istent kereső ember szólal meg. Tehát az az ember, aki gyakran küszködik magával és Istennel is. Én úgy vélem, hogy csak ez a fajta vallásosság hiteles, és Reményik Sándor „istenes versei” is ez hitelesíti.

■ VERES EMESE-GYÖNGYVÉR

Ünnepi könyvhét

Bibliafordítás és anyanyelvű irodalom

► **Úgy tűnik, hogy az elektronikus média előretörése ellenére a nyomtatott könyvek nem veszítenek népszerűségükből. Számomra legalábbis ez a június 2. és 6. között zajló 76. ünnepi könyvhét legfőbb üzenete. Kényelmes az interneten vagy a televízió bekapcsolásával információhoz jutni, de igazi olvasmányélményt a többségnek ma még változatlanul a könyvek adnak. Könyvek, amelyek nyomtatott formában nem utolsósorban a „bibliafordító reformáció” hatására emeltek irodalmi rangra számos nemzet anyanyelvét.**

Természetes jelenség, hogy az élő nyelveknek területi változataik vannak (ezek az úgynevezett nyelvjárások). Nem ritka az sem, hogy a különböző tájegységekről származó emberek annyira eltérő dialektust használnak, hogy nem értik meg egymást, bár ugyanannak a nyelvnek a különböző változatait beszélik. A különböző nyelvjárások fölötti – a kölcsönös megértést biztosító – híd szerepét az irodalmi nyelv tölti be. E nyelvváltozat kialakulásában Európa-szerte nagy szerepet játszottak a bibliafordítások.

A lyoni születésű Vald Péter a XII. században provanszál nyelvre fordította a Bibliát. A valdenses vezetőjének célja valójában az volt, hogy a Szentírás szövegét minden francia anyanyelvű ember számára olvashatóvá tegye. Vald Péter tehát nemcsak teológiai értelemben, de irodalmi szempontból is előreformátor volt.

John Wyclif, az oxfordi egyetem professzora szintén közkinccsé szerette volna tenni a Szentírást. Támogatta egy angol nyelvű bibliafordítás tervét, amelyet később követői, a lollardok valósítottak meg. Az első angol nyelvű bibliafordítás hiányában talán nem jöhettek volna létre

olyan angol irodalmi alkotások, mint Swift Gulliverje vagy Defoe Robinsonja...

A könyvnyomtatás Luther Márton életében már elterjedt volt, hiszen Gutenberg már 1456-ban feltalálta a nyomdagépet. Mint ismeretes, Luther 1521-ben három hónap alatt fordította le az Újszövetséget görög-ről német nyelvre, 1534-ben pedig már teljes bibliafordítás is elkészült. Reformátorunk munkássága által jött létre az egységes német irodalmi nyelv, mely később alapjává vált a németországi klasszika irodalmának, többek között Goethe és Schiller műveinek.

A magyar nyelvű irodalom alakulásában is nagy szerepe volt az anyanyelvű bibliafordítások megjelenésének, elsősorban talán Károli Gáspár 1590-ben nyomtatott fordításának. A Károli-fordítás századokon át hatással volt a magyar irodalmi nyelvre.

Elmondható tehát, hogy a bibliafordítások Európa-szerte meghatározó szerepet játszottak az anyanyelvű szépirodalom létrejöttében. Az ünnepi könyvhét apropóján adózzunk hát tisztelettel a bibliafordítók emlékének.

■ CHLADKÉ TIBOR

Csendtörő fiatalok

► **Franciahon szívében nagyszabású találkozót szervezett a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) tagországaianak fiataljai számára április utolsó hetében. A Lyon központjától néhány kilométerre fekvő Ecullly negyed hétköznapijait huszonhét különböző országból érkező lelkes evangélikus aktivista dobta fel pár napra. Az öt földrész majd harminc képviselője többek között egymástól gyűjtött ötleteket arra, hogyan lehetne még tovább építeni, bővíteni „lutheránus birodalmunkat” a modern média eszközeivel, s felvinni a harcot a világot ellepő „tömegkommunikációs szennyeződés” ellen...**

„We cannot NOT communicate!” azaz: „Nem tudunk NEM kommunikálni!” – szögezi le a szövetség a *Communicating Communion*, azaz *Kommunikáló Közösség* elnevezésű program fő irányelveit tartalmazó alapítódokumentumában. Először 2002-ben fogalmazódott meg az igény szélesebb körű médiamunkára, melynek legfőbb célkitűzése a világi fiatalok megszólítása. A kommunikáció „létfenntartó erő”, mások számára „meghatározza a valóságot”, „minden félékre hat”, „kétoldalú folyamat”. Nagy felelőssége van annak, aki bármit is közönsége elé tár, mert akaratlanul is valamiféle értékrend szűrődik át rajta. Ezért fontos, hogy a keresztény „kommunikátor” tisztában legyen tevékenységének következményeivel. Még a hallgatással, illetve a csend megtörésével is közlünk valamit, ezeknek is lehet üzenetük.

Az Argentínától és Brazíliától Kanadán és Kalifornián, valamint Mozambikon, Zimbabwén, Madagaszkáron, Finn- és Svédországon keresztül egészen Indiáig és Ausztráliáig ívelő, 2007-ben véget érő képzési program résztvevőire igazi csendtörőként számítottak a genfi szervezők. Csendet törni a keresztény igazság megismertetése, továbbadása céljából – egy új nemzedék bevetésével. A misszió elnevezése is ezeket a gondolatokat foglalja magába: *Towards A Communicating Communion – A Youth Vision* (szó

szerint körülbelül „Egy kommunikáló közösség irányába – fiatal szemmel”).

Az LVSZ Crec Avex elnevezésű médiacentrumában összegyűlt negyven-negyvenöt „reformátor” rendelkezésére komoly technikai felszerelést bocsátottak a hatékony tanulás és az együtt munkálkodás érdekében. Öt munkacsoport „kreatívkodott” párhuzamosan napokon át valamilyen médiaterületen: rádióadást az Audio, híradót a Video, „hetilapot” a Magazine, weboldalt pedig a Web Group volt hivatott szerkeszteni a kimerítő együttléte alatt. Munkánkat minden kis műhely élén egy-egy olyan „beépített ember” (Resource Person) segítette, aki a „civil” életben hivatászerűen folytat hasonló médiatevékenységet. Az ötödik munkacsoportnak, a külön erre a hétre szerveződött hírgyűjtőcsoporthoz a tagjai pedig folyamatosan állítottak bennünket fel-dolgozásra váró nyersanyaggal.

A képzeletbeli közönségünknek készülő anyagok minden szekcióban egy téma, a HIV/AIDS-vírus globális problémája köré szerveződtek. A fiatalok három éven át tartó képzését előkészítő testület megfogalmazása szerint ugyanis fontos szempont, hogy a leendő kommunikátornemzedék világos, ferdtésektől mentes, objektív álláspontot tudjon képviselni az ehhez hasonló, világméretű kérdésekben. Így fogadhattuk első vendégként hétfő reggel a brazil származású Rudelmar de Fariát, az LVSZ állandó munkatársát, aki az AIDS körül kialakult társadalmi hiedelmeket próbálta helyrehozni, helyesbíteni előadásában, többször is alkalmazva a „Breaking silence!” azaz „Csendtörést!” felszólítást. Egy keresztény értékrendet képviselő, hiteles médium, azaz „közvetítő” nem kerülheti meg például az övszerhasználat, a (homoszexuális) és az egyházban jellemzően prudériából elhallgatott – témakörét, nem rejtőzhet a kérdéssel természetesen együtt járó „szakzsargon” mögé, kerülgetve a forró kását... A témában a meghívottak közül felszóltak többek között az ausztrál fiatalember is, aki tizenöt éve fertőzött végé szolgálatot sorstársai között, és harcol az őket ért, tudatlanságból származó megbélyegzés és diszkrimináció ellen. A vele készített tévé- és rádióinterjúk, valamint a meg-

szólatott résztvevők különvéleménye szintén szerves része lett a készülő médiatermeknek, melyeket a csoportok a hét végén mutattak be egymásnak.

Az együtt töltött öt nap legmaradandóbb élménye a több szintéren párhuzamosan zajló csapatmunka és a határidőre megoldandó feladatok összehangolása volt. Minden résztvevő alapvetően két csoport tagjaként aktívkodott: régiója (Európa, Ázsia, Észak-Amerika, Latin-Amerika, Afrika), valamint médiacsoportja szerint. Mindennap más világrész képviselői tartottak lényegre törő prezentációt a saját régiójukban folyó egyházi tevékenységről. Nem kis fejtörést okozott persze közös pontot találni a svéd, norvég, finn, német, francia, lengyel, orosz és horvát kollégákkal, kollegiákkal... Rugalmasabb kereteket és meghittebb légkört biztosított viszont a szintén kontinensekre kiosztott feladat: a reggeli áhítatok levezénylése. Az amúgy hivatalosan angol nyelven zajló konferencia lelki alkalmai mindig az anyanyelv felidézésének színterévé váltak: nemzetközileg ismert dallamok csendültek fel nem csak angolul, az *Oratio Oecumenica* az éppen felolvasó nyelven, a *Miatyánk* pedig mindig hangszórhelyen szólt egyszerre... Ilyenkor valami pünkösdi áhítat szállta meg az embert a nem mindennapi élmény hatására.

A kommunikáció nem pusztán értelmi folyamat kell, hogy legyen. „A fej és a zseb között ott van a szív”: ötleteinknek, az éppen megfogalmazódó gondolatcsíráknak át kell szűrődniük egy olyan „érzelmi hálón”, melyen bizonyosan fennakadnak a keresztény kommunikátor eredeti célját megüszítő szennykezdések, és amely a helyes irányba tereli kezénke mozdulatát. A világban kallódó több száz millió fiatal saját keresztény kortársai hangjára vár, hogy azok végre megtörjék a csendet, és közvetítői legyenek annak az Igazságnak, amelytől a társadalmat (hallgatásával) néha szinte megfosztja az egyház. Ilyen „riadót” fújt legutóbb az LVSZ Eculllyben, és hangja épp terjedőben van a világ négy égtáj felé. A riadót reménység – reménységünk – szerint akár ébredés is követheti...

■ HÁDÉ

Írástudók felelőssége

► **Az emberek szívesebben vesznek kézbe olyan írást, hallgatnak olyan prédikációt, amely gazdagítja, építi lelküket, amely tovább hat és munkál, amellyel „vastüdőként” létezni tudnak mindennapjaikban. Emiatt (is) nagy az írástudók, írók és lelkészek felelőssége – hangzott el nemrég azon a győri dispután, amelynek vendége Jókai Anna író és Ittész János evangélikus püspök volt.**

Az aranykort, Isten és az alkotók „együttélése” sajátos időszakát idézte bevezető gondolataival Jókai Anna a győri evangélikus gyülekezet *Asztali beszélgetések* című sorozatának utolsó disputáján. A Kossuth-díjas író szerint hajdan a művész, az író közvetlenül táplálkozott a spirituális tartalmakból, ma tépettség, elszakítottág, Isten hiánya jellemzi a világot.

„Talán Goethe volt az utolsó, aki isteni harmóniában élt. Azóta szétért az egység; Nietzsche sokszor emlegetett állításával szemben Isten nem meghalt, hanem szabadságot adott az akaratnak, amivel – szomorú, de – sokan visszaéltek a művészek közül is. Úgy tartották, tartják, hogy a transzcendencia, a szakralitás kivonult a művészetből. Ez persze nem igaz, ez csótlást jelent. Remélem, lesz még idő, amikor a művész olyan közelében lesz a transzcendenciának, hogy nem töri össze magát, mert hiszen nem feljutni nehéz valahová, hanem onnan visszatérni úgy, hogy az ember ne sérüljön” – fejtette ki Jókai Anna.

Ittész János kérdéssel kezdte a megszólalását: „Vajon az Írás tudóinak felelőssége nem búvik-e meg a jelenvaló világ tanácsalanságai mögött?” Az evangélikus püspök továbbá kifejtette: „Amit ma szorongásnak, tehernek érzünk, amilyen ma az értékvesztés világ, az nem egy csapásra jelent meg a történelemben. Az egy több évszázados folyamat kiteljesedése, vagyis hogy az ember úgy gondolta, leszakadhat a teremtés fájáról. Újabb kérdések sorjázna: az egyház felelőssége jól gyakorolt felelősség volt-e, jól védte-e az egyház Isten érdekeit az autonómmá vált emberek törekvéseivel szemben? El kellene gondolkodni azon is, hogy az első szárnypróbálgatásokkal nem megátkozni, hanem inkább irányítani kellett volna-e, az első szárnyalókat nem inkább magunkhoz kellett volna-e szorítani, mint kilökní az ajtón. Van-e kiút ebből a szétszakítottágból? Kierkegaard szerint aki a mindenkor korszakkallemmel házasodik, hamar megözvegyül. Mit tehetünk mi ennek ellenében? Nem mást, mint hogy tanúskodunk arról, amink van. Tanúságot teszünk Isten üzenetének fontosságáról. Mert ha egykor színe elé kerülünk, annak alapján születik meg az ítélet, hogy elmondtuk-e azt, amit a Teremtő ránk bízott. És erről mindenkinek a saját helyén kell tanúskodnia... Az írástudók felelősségének ma megélhető valóságához a bűnbánat könnyei nélkül nem lehet eljutni.”

Jókai Anna Ittész püspök szavaihoz csatlakozva a disputában hangsúlyozta, hogy a közvetített üzenetekkel a lélekig kell hatolni. Mégpedig úgy, hogy ne csak mondjuk, hanem próbáljuk megélni, amit hirdetünk. „Az Írás szerint gyümölcséről ismerik meg a fát. Ehhez én hozzáteszem, hogy az a valódi termés legyen, ne valami kauszuk »művalami«, ne valami műanyag alma vagy szőlőfürt. Az íróknak nem rejtvényt kell feladnia, hanem segítő, eligazító üzenetekkel kell megajándékozni a olvasókat. Meggyőződésem, hogy Isten sír, ha letekint, és látja, milyen a mai világ. Mi pedig nem vagyunk olyan magasak, nem érzük el, hogy a könnyeit letöröljük, de legalább ágaszkodjunk, hogy lássa az igyekezetünket!” – fejtette ki az író.

Ittész János szerint Isten előbb hajol le hozzánk, hogy könnyeinket letörölje, mint ahogy mi valaha elérjük őt. Ennek ellenére ma is bízhatsz abban, hogy vannak közöttünk olyan írástudók, akik felelősséggel élnek, és a gyáva vagy óvatos hallgatás helyett szavaikkal, írásaikkal Isten jó szándékát jelenítik meg. „Nincs annál nagyobb feladat ebben a világban, mint hogy az ember kisínasként vagy mesterként szolgálhatja Isten tervét.”

■ Lejegyezte: GÜLCH CSABA

► Bár a német bibliafordításban nem a „jövőben”, hanem a „holnap” időhatározó szerepel, a 30. Kirchentag ószövetségi mottója telitalálatnak bizonyult: „Ha a gyermeked holnap megkérdezi téged...” – „Ha majd a jövőben megkérdezi a fiad...” (5Móz 6,20) Kérdezni bátran, mint a gyermek, és keresni a (számunkra is) megnyugtató választ – igazán jó alap egy keresztény találkozó programjához.

Az evangélikus napok egyik központi témája a globalizáció és a klímavédelem volt. Szakemberek, lelkesek, szociológusok és természetesen politikusok is nyilatkoztak fórumaikon arról, hogy mit jelent számukra az „új világrend”. Ezzel is összefüggésben több előadás foglalkozott a gyülekezetek jövőjével. Ezeken a leendő gyülekezeti tagok – a fiatalok és a gyerme-

tiválon”. (Ide kívánczók az adat, hogy a résztvevők negyven százaléka volt 29 évesnél fiatalabb, míg tizenhét százalékuk 60 évesnél idősebb.) Európa legnagyobb, nemrég vilákiállításnak (expónak) is helyet adó vásárvárosának a területén egyébként több mint ötven stand mutatta be a németországi ifjúsági és gyermekmunka legfontosabb területeit. Különösen népszerűek voltak az élménypedagógiai foglalkozások, amelyeknek a résztvevői a hitoktatás új és játékos módszereivel ismerkedhettek meg.

Bár a szervezők igyekeztek távol tartani, az aktuálpolitika azért pártpolitikai kontextusban is megjelent a „lehetőségek piacán”. Igaz, a német pártok standjain „fedőnevek” virítottak, az SPD (német liberális párt) például „Liberális perspektíva” elnevezésű pavilonjában igyekezett népszerűsíteni egyháziállásait. Az kétségteljesen a Kirchentag presztízsét

„Ha majd a jövőben megkérdezi a fiad...”

30. NÉMET EVANGÉLIKUS EGYHÁZI NAPOK – I

(mindketten evangélikusok), de ennél talán öröndesebb tény, hogy az államelnök egy előadás keretében bibliaismeretről és hitéről is tanúságot tett. Ugyancsak biznyságot tett teológiai jártasságáról a korábbi szövetségi elnök, dr. h. c. Johannes Rau, aki közel 3500 jelenlévő előtt arra hívta fel a figyelmet, hogy a gazda(g)sági hajszában sokkal nagyobb

figyelmet kellene fordítanunk gyermekeink jövőjére. Bibliikus megközelítésben hangsúlyozta a generációs különbségek feloldásának szükségességét is.

Egy határok nélküli világban vajon leomolhatnak-e a vallások közti falak? Tudunk-e majd egyszer együtt imádkozni? –

boncolgatta több fórum is a vallások közötti közeledés lehetőségeit. E kérdésekre egyértelmű válaszok nem születtek, de már a kérdésvetésekből is kitűnt az egyetértésvágy. A szervezők nemcsak keresztény felekezeteket láttak szívesen az evangélikus napokon, hanem más világvallások képviselőinek a jelenlétére is lehetőséget teremtettek. A vásárvárosban

A vásárváros egyik csarnoka – öt perccel a vendégek érkezése előtt

Egy pavilon a 723 közül

Horst Köhler szövetségi elnök – „keresztény paparazzik keresztüztüében”

Nyitó istentisztelet a belváros szívében

kek – szintén nagy számban voltak jelen cserkészársaikkal, illetve szüleik, nagyszüleik kíséretében, az egyébként összességében fiatalosnak hatott „felöltözött feszt

mutatja, hogy az ünnepélyes megnyitón – többek között – prof. dr. Horst Köhler szövetségi elnök és Gerhard Schröder szövetségi kancellár is köszöntőt mondott

HANNOVERI M

Öröm volt számomra, hogy részt vehettem a hannoveri egyházi napokon. Életemben először láthattam ilyen nagyszabású egyházi bemutatót, illetve „szellemi kirakodóvásárt”. Mindenesetre ritkán fordul elő a köreinkben, hogy egyszerre 330 ezer keresztény ünnepel egy 560 ezres város utcáin. Valószínűleg kevés magyar kereszténynek volt része abban az élményben, hogy minden jó szándéka ellenére sem tud bejutni egy templomi istentiszteletre, mert mindenhol ezt hallja: „Megtelt! Megtelt – mármint az egész tér és a környező utcák is, az istentiszteletre érkezett emberekkel. „Szíveskedjenek másik istentiszteleti helyet keresni...”

A hangulatot, a beszédek hangnemet jól illusztrálja a katolikus alsó-szászországi miniszterelnök, Christian Wulff köszöntője: „Kedves testvérek” – kezdte, majd a felhőtlen égre tekintve, „két vitorlázó békegalambra” mutatva így folytatta: „Ezt senki sem tudja előre megszervezni...”

Zsidó-keresztény párbeszéd

A párbeszéd komolyan vett fogalom Németországban. A Kirchentag hosszú évek óta helyet ad a zsidó-keresztény eszmecserének is. Az ideai eszmefuttatások a kánon, a Messiás utáni vágyakozás témáját és a Szentháromság tanát járták körül. Tudvalévő, hogy Auschwitz óta a keresztény teológia folyamatos „földregéssorozat” szenved el. Napjaink „utóregései” során a keresztény alapdogmák újragondolására irányuló kísérleteknek lehetünk tanúi. Az volt a benyomásom, hogy egyes – német –

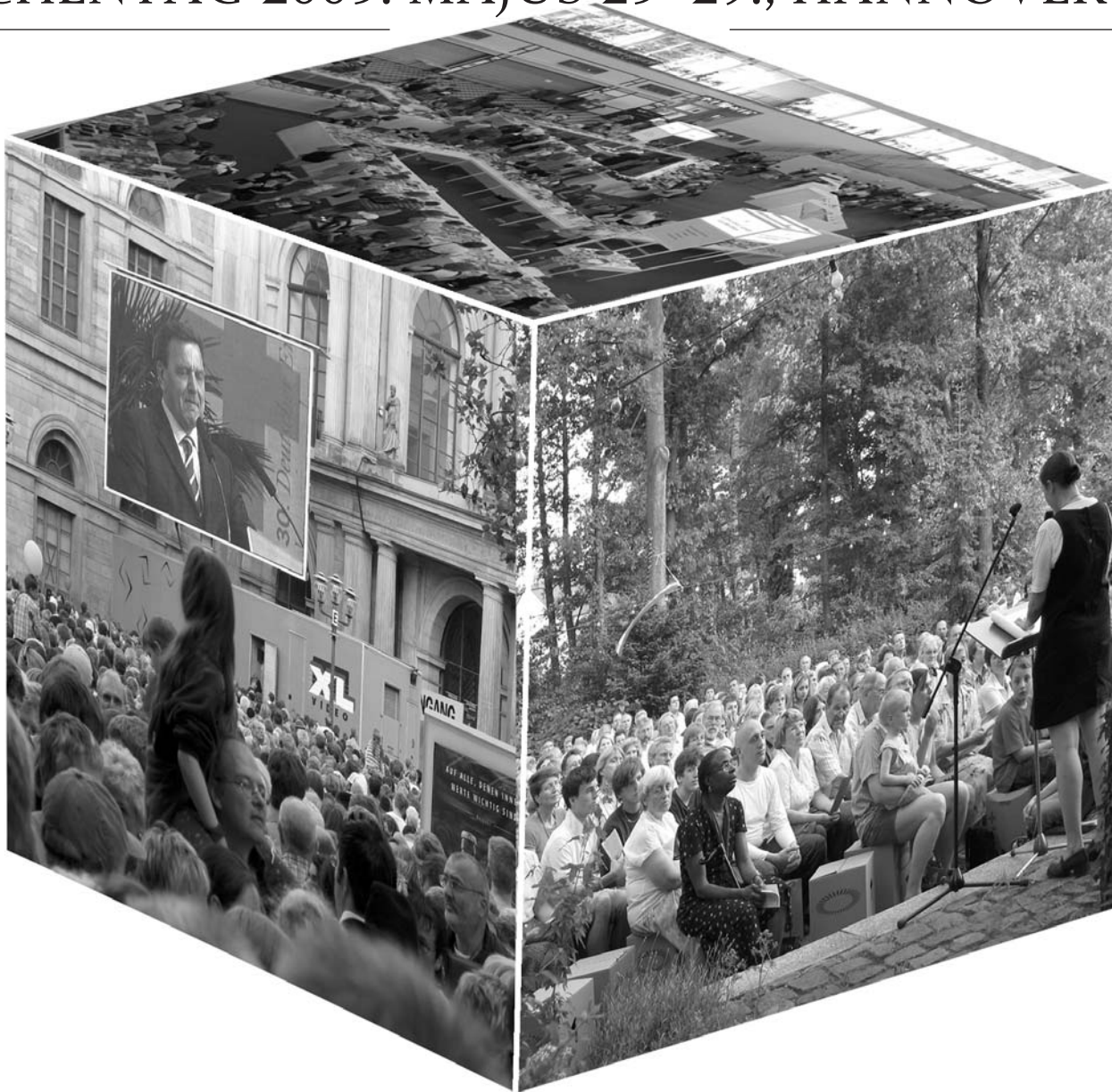
keresztény teológusok egyre lágyabbak, s egyre inkább hajlanak arra, hogy feladják a *solus Christus*ról és a *trinitásról* szóló klasszikus tantételeket is. Irigylésre méltónak találtam Michel Bollag rabbinak (Zürichi Tanítóház) a zsidó tóraszeretetről mondott vallomását: „A zsidók nemcsak olvassák a Tórát, hanem tanulják is. Szinte személynek tekintik. Ha új tekerestet kap a zsinagóga, köszöntik azt. Szinte szerelmi kapcsolatot ápolnak a törvénnyel: ünnepeiken táncolnak vele, sőt meg is csókolják, s ha már szét-töredezik, nem dobják el, hanem eltemetik, mint egy személyt. Számukra olyan a 613 parancsolat, mint egy kastély 613 koszos ablakkal: minél többet megtartasz a parancsolatok közül, annál több ablakot megtisztítasz, s annál nagyobb világosság árad majd rád a Messiás eljövetelekor. Mert a Messiás ragyogó fény is lesz. Ha bűnben élsz, akkor magad zárod el Istentől, s a sötétségben maradsz.” A keresztény felfogás eltér ettől az értelmezéstől, de hiszünk abban, hogy az Ige testté lett, itt lakozott közöttünk, s Isten iránti szeretetünket azzal fejezhetjük ki, ha Jézus parancsait megtartjuk. Nyilván nem azért, hogy üdvösséget nyerjünk, hanem azért, mert már találkoztunk az Üdvösséggel. Minderre a Szentlélek tesz képessé bennünket. Ez a tanunk. De szeretjük-e Bibliánkat? S engedünk-e Jézusnak, „csókoljuk-e a Fiút”?

Szabadtéri evangélikáció

A pályaudvar közelében egy evangélikus ifjúsági csoportra bukkantam. Dinamikus dalokra erőteljes táncokat mutattak be, majd rövid biznyságtételek következtek. Az egyik hu-

„Erdezi a fiad...” (5Móz 6,20)

KIRCHENTAG 2005. MÁJUS 25–29., HANNOVER

külön zsidó centrum létesült, és – a nyitottság jegyében – számos iszlám, sőt buddhista közösség is kifejezésre juttathatta a „kereszténység iránti toleranciáját”.

A templomi és szabadtéri istentiszteletek mellett egészen különleges hely-

színeken és „módokon” lehetett elmélyedni Isten igéjében. A modernizáció vívmányaként egy úgynevezett „SMS-istentisztelet” is helyet kapott a prog-

Milyen legyen egy lelkész? Modern, biblikus, intelligens, humoros, laza, politizáló, csapatjátékos, méltóságteljes? Bárki szavazhatott.

Záró istentisztelet a városháza mögötti parkban

SOZAIKKOCKÁK

szonhét éves fiatal szavai megdöbbentettek. Ezt mondta: „Mohamedán családban születtem. Amikor barátaim egy Bibliát akartak a kezembe adni, nem mertem megérinteni. Félttem tőle. A vallásom tiltotta ezt. Mégis vonzott Isten szeretete és ereje. Amikor kinyitottam a könyvet, hatalmas erő járta át az életemet. Megértettem, hogy ebben van az igazság. Átadtam az életem Jézusnak. Azóta vele járok. A barátóm és a családom először elfordult tőlem. Rövidesen megbetegedett a család nagy kincse, a lovunk. Imádkoztam érte, s Isten meggyógyította. Ez olyan jel volt a szeretteimnek, hogy sokan megtértek közülük. Átéltük Isten erejét életünkben. Ő, aki engem meg tudott változtatni többszöri börtönbe zárás és drogozás ellenére, téged is meg tud érinteni...”

Szociológiai tanulmányt érdemelne az a tény, hogy miként reagált a hallgatóság az igehirdetők felhívásaira. A direkt megtérésre való felhívásra senki sem válaszolt. A fizikai gyógyulásért való imádságot már többen elfogadták, azonban amikor a magánnyal és depresszióval küzdők kaptak lehetőséget beszélgetésre és imasegítésre, akkor tömegek válaszoltak a felhívásra.

Mi az egyház?

A nagy témák keretében került sor sok ezer hallgató jelenlétében az egyházzal szülő pódiumbeszélgetésekre. Első körben Karl Lehmann mainzi kardinális és Eberhard Jüngel tübingeni rendszeres teológus beszélgetett. Jüngel igen egyenes, de humorral fűszerezett megnyilvánulásai többször tapsvihart vál-

tottak ki az érdeklődő közönség soraiból. A kardinális hasonló bölcsességgel, habár érezhetően diplomatikusan nyilvánult meg. A téma igen kényes volt: az egyház definíciói és az úrvacsora kérdése. Meddig mehet el az egyház a sokszínűség felvállalásában úgy, hogy közben megőrizze egységét is? Jüngel kifejezte, hogy a lutheránus oldal kész az eukharisztikus közösségre. Katolikus részről elhangzott, hogy addig erről nem lehet szó, amíg a két egyháztest külön él, s nyilvánvalóan különböző struktúráiban is. Az úrvacsora a már megnyert egység kifejezése. Jüngel szerint az eukharisztia az egység előmozdításának eszközeként is értelmezhető lenne. Az új német pápával kapcsolatban is tapasztalhatóak voltak bizonyos látásbeli különbségek. Lehmann azon reménységének adott hangot, hogy XVI. Benedek elődjénél nagyobb teológiai felelősséggel jár el a párbeszédet dorgában, utalva II. János Pál római zsinagógabeli látogatására.

Egy különös szobor

Az új Városháza előtt T. Pintér Károllyal egy szoborra bukkantunk. A különös alak a fején imádságra kulcsolja a kezét, szájában pedig egy gyümölcsöt tart. Károly szerint ez lehetne akár alma is. „Nos, István, erről írhatnánk egy szobormeditációt” – kaptam a feladatot az Evangelikus Élet főszerkesztőjétől. Erre nem vállalkozom, de úgy gondolom, a szobor olyan, mint mi vagyunk: a kezünket a fejünkön még (már?) imára kulcsoljuk, de a szánk tele van a paradicsomi gyümölcscsel.

■ TATAI ISTVÁN református lelkész

ramban. Ennek lényege, hogy a fiatalok hitbeli kérdéseiket és véleményüket mobiltelefonok segítségével közvetítették egymásnak. Az elmúlt négy évben állítólag közel kétezer próbálták ki ezt az újszerű lehetőséget. Hasonlóan formabontó módon került sor egy igazi „motoros-istentiszteletre”. A Hannover főterén rendezett eseményen bárki részt vehetett, akinek az alkalomhoz illően – legalább két keze volt...

A nyolcvanhét országból érkezett több mint háromezer külföldi vendéget – még a szerda délutáni megnyitó előtt – köszöntötték a vendéglátók: a tartományi egyház püspökneje, dr. Margot Käffmann; a Kirchentag főtitkára, Friederike von Kirchbach és Hannover város evangélikus főpolgármestere, dr. h. c. Herbert Schmalstieg. (Őket a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának korábbi főtitkára, az egyházi napok szervezőbizottságának alelnöke, dr. Görög Tibor evangélikus lelkész mutatta be.) Ezen a vendégfogadáson tudhattuk meg, hogy a Kirchentag valójában „hajazött” Hannoverbe, merthogy ez volt az a város, ahol 1949-ben elsők ízben rendezték meg az evangélikus egyházi napokat.

A MEÖT által szervezett „hivatalos magyar delegáció” százhusz főt számlált, de egyénileg vélhetően kétszer ennyien vettek részt a fesztiválon magyar nyelvetüreltről. A mindazonáltal református többségű magyar csoportot – a MEÖT elnökeként – D. Szabik Imre elnök-püspök külön is köszöntötte. Hangsúlyozta, hogy bár Hannoverben sokféle áramlattal találkozhatunk; fedezzük fel elsősorban azt, ami hitünkben erősíthet bennünket.

Az idei Kirchentag előadójának több száz nevet tartalmazó listáján szintén akadtak magyar nevek. Balog Zoltán budapesti református lelkészt az egyik reggeli áhítat megtartására kérték fel. „Ha majd a jövőben megkerdezi a fiad”, a helyes válaszhoz ismerned kell a múltadat is – hangsúlyozta a Hold utcai Német Ajkú Evangélikus-Református Egyházközség vezetője. De vajon ismerjük-e eléggé gyökereinket? – intézte ő maga is kérdést nagyszámú hallgatóságához.

A magyar résztvevők egyik csoportja Sopronból vágott neki autóbusszal a mintegy tizenkét órás hannoveri útnak. Licisták és tanáraik, valamint lelkészek, gyülekezeti tagok alkották a Soproni Evangélikus Egyházközség német lelkésze, a korábban egy alsó-szászországi gyülekezetben is szolgált Volker Menke által vezetett negyvennégy fős delegációt. A szerencsés hazatérés után – lapzártánk hajnalán – a csoport három tagjának véleményét rögzítettük.

Bencze Gergely licista diák: „Nem először vettem részt ilyen találkozón, két éve Berlinben is jártam. Nekem – koromnál fogva is – az ifjúsági programok tetszettek a legjobban, és az, hogy még a sport is szerepelt a programban. Sok hasonló gondolkodású fiatallal találkozhattam itt Hannoverben is.”

Horváth Nóra líceumi tanár: „Összességében nagyon jól éreztem magam. Sokféle programból választhatunk, s azt hiszem, mindenki talált magának valót. Bár rengeteg ember érkezett ide, kellően tág tér állt a rendelkezésünkre. A legjobban a széles zenei kínálat tetszett. Szinte minden műfaj jelen volt. Lelkiem is feltöltött ez a néhány nap.”

Volker Menke evangélikus lelkész: „Számomra érdekes volt megfigyelni, hogy milyen sok témát tudtak felsorakoztatni ezen az egyházi eseményen. Nagyon érdekesnek találtam az egyházunk jövőjével foglalkozó előadásokat. Mindannyian felfedezhettük egyházunk sokszínűségét. Ez persze nagy felelősséggel is jár.”

■ DOMBI ÉVA

T. PINTÉR KÁROLY FELVÉTELEI

Luther, Wittenberg, Magyarország, 2005

Emlékezős út marad mindenki számára, akinek megadatott, hogy felkeresse azokat a városokat, amelyekhez reformátorunk, Luther élete és tevékenysége kötődik. A történelmi helyszínek látványa, a látogatók áradata, az idegenforgalom érdekei azonban nemcsak megmutatják a múltat, hanem el is takarják. Nincs más-képpen ez abban a városban sem, ahol 1517. október 31-én Luther kiszögezte 95 tételét.

„Néhány hónapot Wittenbergben töltve elmondhatom, hogy itt a múzeumba zárt reformáció, a történelmi értékkonzerváló megközelítés veszélye fenyeget” – mondta előadásában D. dr. Harmati Béla nyugalmazott püspök, aki jelenleg az ottani Luther-Zentrumban tevékenykedik. Egy kicsiny, de felkészült szakembertársaság fűződik a lutheri örökségnek, ennek a gazdag ajándékának a feltárásán és továbbadásán, hogy „abból az emberekből, a világ javát, üdvösségét, Istennel és emberekkel történő megbékélését” munkálják a 21. században. Igen figyelemreméltó jelenség, hogy az egyik oldalon a világ minden részéből – nem csak keresztény – turisták érkeznek Wittenbergbe, igazolva ezzel Luther világhírét. S hozzátehetjük: nehéz feladat elé állítva az idegenvezetőket, akik a reformáció lényegét igyekeznek elmagyarázni, mondjuk az egészen más kulturális és vallási háttérből érkező japán turistáknak. Az érdeklődők között magyar gyülekezeti és konfir-

manduscsoportok jövetelére számíthatunk. Ugyanakkor – s ez a másik oldal – kapcsolatot keresnek a Luther-központtal kormányok, római katolikus egyetemek is, mert szükségesnek tartják a reformátor megismerését.

Luther tehát nemcsak a múlté, hanem olyan tanúja Krisztusnak, aki mindmáig fontos ösztönzést adhat korunk kereszténységének is. Ezért helyénvaló a megállapítás, hogy ne „vissza Lutherhez” legyen a jelszavunk, hanem inkább: „előre Lutherrel”.

„Mit jelent ma Wittenbergből nézve Luther az egyházak, az ökumené, a vallások világa és a szekuláris környezet számára?” – tette fel a kérdést Harmati Béla; válaszul őt fontos vonást emelt ki. Luther (1) segít a 21. század emberének, hogy hitbeli választ kapjon végső kérdéseire, mert a tudományos világkép adós marad vele; valamint (2) segít felfedezni a keresztény hit lényegét. (3) Teológusként nem a beszűkülés vagy a bezárkózás jellemzte, hanem hozzászólt kora kérdéseire. (4) Nem igényelt magának rangot, s miközben harcolt vagy szenvedett, tudott nevetni is. (5) Lutherot kutatva a reformátor újabb és újabb vonásait fedezhetjük fel, így továbbra is feladatunk megmutatni, mi az, ami művéből ma is időszerű.

Az előadásra a Magyarországi Luther Szövetségnek az április 30-án a Deák téri gyülekezeti teremben tartott közgyűlésén került sor. Amint az elnöki jelentésben el-

hangzott, a szövetség tevékenysége elsősorban a soproni tagozat havonta megrendezett összejövetelein, valamint a budapesti tagozatban folyik. Változatlanul célkitűzés a Luther-művek fordítása és kiadása. Két újabb mű megjelentése várható a közeljövőben az anyagi lehetőségek függvényében. A közgyűlés köszönetét fejezte ki a soproni tagozat szervezőjéről dr. Lang Jánosné tanárnőnek, Szimon János nyugalmazott lelkésznek és Gabnai Sándor lelkésznek.

A közgyűlés magáévá tette dr. Fabiny Tibor nyugalmazott teológiai tanár javaslatát, hogy alakuljon meg az emlékbizottság, amely előkészíti a lutheri reformáció megindulása 500. évfordulójának a megünneplését. A 2017. év ugyan még távolinak tűnik, akkorra új nemzedék kap vezető szerepet számos tisztségben; éppen azért, hogy ne minden előkészület nélkül szakadjon rájuk a felemelő feladat, már most meghatározó lépéseket kell tenni.

A Luther-szövetség tagjai értékes örökséget támogatnak hűségesen és csendesen – nem is csak evangélikus egyházunk érdekében –, várva egyes személyek és gyülekezetek csatlakozását.

„A madarak pedig aggodalmaskodás és fősvenység nélkül repülnek, nekünk éppen így aggodalmaskodás és fősvenység nélkül kell dolgoznunk.” (Luther Márton: *A jó cselekedetekről; Takács János fordítása.*)

■ REUSS ANDRÁS

Luther nyomában

► „Mi készíten ma bárkit is arra, hogy Luther nyomába szegődjön, és 3200 kilométeren keresztül egy buszban szorongva bejárja azokat a helyeket, ahol a nagy reformátor élt és dolgozott?” – tette fel a kérdést az út elején Sándor Frigyes miskolci lelkész. A válasz vegyes volt, miként a kérdezettek összetétele is. Az eredetileg gyülekezeti kirándulásnak indult körútra az *Evangelikus Életben* megjelent hirdetés segített megtölteni a negyvenhat személyes autóbust. Sok helyről, sokféle háttérrel gyűltünk össze egyazon céllal: megtekinteni a Luther-városokat. Számomra ezzel az úttal régi álom vált valóra, hiszen „konfirmált evangélikusként” régóta szerettem volna végigjárni a reformáció bölcsőjét; azokat a városokat, amelyek utcáit egykor Luther Márton is koptatta, megnézni azokat a templomokat, amelyekben prédikált. Fényképeimet rendezgetve idézem fel élményeimet. Azt kaptam, amit vártam: Nem is tudom...

FOTO: SÁNDOR FRIGYES

Mégis azt kaptam az úttól, amit vártam: megelevenedtek és élettel teltek meg az addig csak könyvekből, képeslapokról ismert helyszínek. Emellett eredetiben láthattam *Cranach* festményeit! A számos Luther-erkelye és kép közül számomra talán még a *köztéri Luther-szobrok* és domborművek maradtak a legemlékezetesebbek. Ezek szinte mindig Bibliával a kezében ábrázolják a reformátort, mintegy figyelmeztetve a szemlélőt: Luther nem önmagát, hanem az Úr Jézus Krisztust prédikálta.

Ez alatt a néhány nap alatt ráadásént még egy olyan élményben is részem volt, amelyre előtte nem számítottam: az átélni vágyott lutheri légkört az útítársaim alkotta gyülekezet jóvoltából tapasztalhattam meg. Alkalmi kis közösségünkben könnyebb volt felfedeznem a reformátori örökséget, mint a múzeumi tárlókban. És nemcsak azért, mert a reggeli esti áhítatok alkalmával Sándor Frigyes előszeretettel idézte Luther ma is érvényes gondolatait, hanem azért is, mert – a hosszú autóbustutat kihasználva – szívesen invitálta a mikrofonhoz a zarándokokat is. Ezekből a beszélgetésekből, őszinte vallomásokból mindennél meggyőzőbbben kiderült: Luther nyomában ma is érdemes járni.

■ BODA ZSUZSA

Jártunk Eislebenben, a reformátor szülőházában; Eisenachban, ahol *Cotta* asszonya otthonában lakott diákévei alatt; Wittenbergben, ahonnét elindult a reformáció, és amely sok éven át a Luther család lakhelye volt. Felkereshettük a wartburgi vár szobáskáját, ahol „György lovag” lefordította az Újszövetséget; láttuk Augsburgot, ahol elfogadták az *Ágostai hitvallást*. Megtekinthettük azt az eislebeni szobát is, ahol Luther Márton visszaadta lelkét Teremtőjének. Gyönyörű helyek, történelmet idéző falak, amelyek ha beszélni tudnának...!

És a moziban látott Luther-film hatása alatt titkon épp arra vágytam, hogy beszéljenek, elevenedjenek meg a helyszínek! Ne csak egy korhűn berendezett konyhát láthassak, de érezhessem is *Margaretha Luder* főztjének illatát. Ne csak egy gondosan takarított, porszem nélküli, régi faasztalt örökíthessen meg fényképezőgépem a wartburgi szobáskában, de láthassam, amint Luther éjszakákon át, gyertyák fénye mellett, papírok fölött győzedelmes fordítja az Isten könyvét. Hogy ne négy euróért nehé-

sem meg az egyházújító halálós ágyát, vagy két és fél euróért vehessek „eredeti” Luther-rózsás díszkiskanalat, mert akkor inkább Luther szemfogát vagy három-éves korából származó hajtincsét szeretném beszerezni erkelygyűjteményem számára, lehetőleg öt eurónál kevesebért...

De ha manapság már csak a vitrinek mögött gazdagon kiállított tárgyak látványa adatik meg az embernek, akkor legalább arra kapjon lehetőséget a külföldi zarándok, hogy megfejtse a múzeumi tárlók feliratait. Am a reformáció városában, amelyekben Luther mindent elkövetett azért, hogy az emberek értsék, ha szólnak hozzájuk, manapság vajmi keveset tesznek annak érdekében, hogy az érdeklődő „átérezhesse”, hol is jár. Egy-két kivételtől eltekintve többnyire csak német nyelvű táblák tájékoztatnak. A wittenbergi templom híres fakapuja helyett pedig egy vaslemez fogadja az érkezőt, amely fölött ottjártunkkor ráadásul egy vandálók által ráhajított sárga festékbomba nyomai éktelenkedtek a megfeszített Krisztust ábrázoló képen.

Linköpingtől Budapestig

1997 januárjában írta alá Martin Lind svéd és dr. Harmati Béla magyar evangélikus püspök azt az együttműködési megállapodást, amely szerint a Linköpingi Egyházkerület és a Déli Egyházkerület testvéregyházi kapcsolatot lé-

tesít egymással. A megállapodás értelmében ifjúsági csoportok több alkalommal is látogatást tettek Linköpingben, azonban szorosabb teológiai és egyházkerületi együttműködésre a legutóbbi időkig nem került sor.

Gáncs Péter – akinek püspöki iktatásán Martin Lind is jelen volt, és kézzel-áldotta meg az egyházkerület szolgálataira induló új vezetőjét – azonban felújította a kapcsolatot a két egyházkerület között. Az együttműködés újragondolása és a testvéregyházi szerződés meghosszabbítása céljából 2004. június 10–14. között az egyházkerület küldöttsége hivatalos látogatást tett Linköpingben, ahol elhatározták az együttműködés újabb öt évre történő meghosszabbítását 2009. december 31-ig. Ennek jegyében 2005. május 11–14. között került sor Balatonszázszón, az Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthonban az első svéd–magyar lelkészkonferenciára.

■ BRZs

Szászói disputa

Svéd cseppek a magyar tengerben, avagy elixír a test és lélek békéjéhez

► Jó sorsom sohasem sodort még a svéd partokhoz. Így történt, hogy eddigi legteljesebb tapasztalatomat az északi kereszténységről – és általában a lelkeségről – az első svéd–magyar lelkészkonferencián nyertem, melynek témája így hangzott: *Krisztus zarándok egyháza a harmadik évezredben. Tükröt tartottunk egymás elé, melyben jobban megláttuk, mik az értékeink és a korlátaink, és hogy egyáltalán: kik is vagyunk.*

son teológus. „Elhívásunk, misszióink nem állhat abban, hogy másokat ugyanolyan kereszténnyé formáljunk – vagy egyáltalán: hogy kereszténnyé térítsünk. A megtérés Isten műve, nem a miénk. Hívásunk az, hogy mi magunk emberibbé váljunk. Ez azt jelenti, hogy bízunk a nekünk adott ígéretekben, és éljük meg azt a nagylelkűséget, mellyel kegyelmes Istenünkben és Krisztusban találkozunk. Az ilyen élet eredménye Isten kezében nyugszik” – foglalta össze az egyháznak az új évezredben betöltött hivatását Karlsson.

Mint a Balaton felől érkező friss szél, olyan üdítően hatottak a szavai. Megtapasztalhattuk, hogy ők mennyivel könnyebben vesznek át egyes elemeket más hagyományokból (például az orosz ortodoxiából); hogy vallják a középkori egyházzal való folytonosságot (liturgikus ünnepeink, a liturgiáról hallva nemigen juthatnak tovább egy mo-

„Isten kegyelméből keresztényen vagyok, / tetteim szerint nagy bünyös, / hivatásom szerint hontalan vándor / a legalacsonyabb sorból, / és helyszínről helyszíre zarándoklok. / Tulajdonom a következő: hátamon egy zsák száraz kenyér, / a mellemem a Szentírás – ez mindenem” – idézte előadásának elején egy ismeretlen orosz zarándok lelki naplójának első sorait *Fabiny Tamás*. A zarándoklat bibliai értelméről beszélt, a jövővény léttől kezdve az idegen földön való, pusztai vándorlason át a jeruzsálemi templomba vezető zarándoklatig.

Azóta nem hogy nyugodni a kérdés: vajon mennyire határozza meg istenélményünket az úton levés, a „semmit sincs” élménye, a másokra való rászorulás, az Istennek való teljes kiszolgáltatottság és a megérkezés boldogsága? Hogy megváltozzanak életünk hangulatai a mindennapokban is – tudva, „hogy ha földi sátorunk összeomlik, van Istenből készített hajlékunk, nem kézzel csinált, hanem örökévaló mennyi házuk” (2Kor 5,1)?

Gáncs Péter püspök egy régi kép felelevenítésével segített úgy látni az egyházat, mint „vendégházat az út mellett”, mely a zarándokknak pihenést és felgyógyulást kínál. Ehhez úgy kell látnunk az életet, mint folytonos ajándékot: hitem, Jézus Krisztus, a Szentlélek, a bocsánat, az áldások – mind ajándék. Ezzel szemben az egyház missziója – legalábbis Svédországban – gyakran arra a feltevésre épül, hogy mi *biroklunk* valami, ami másoknak nincs, és misszióink vagy netán kegyünk szerint adjuk azt másoknak, hogy ők is olyanok legyenek, mint mi. De vegyük észre: ezzel már a hierarchia vagy éppen a szembenállás területére érkezünk – emlékeztetett bennünket *Johnny Karls-*

Tihanyi apátság nézőben

solynál); a Szentháromság kiengesztelőbb imádata is vonzó (a teremtő Isten és a megújító Szentlélek iránti hódolat a más felekezetekkel és vallásokkal való természetesebb együttlétre indító, mint a mi Krisztus-központúságunk...)

A jelenlegi svéd evangélikus egyház portréját Martin Lind püspök rajzolta meg. Vajon az államtól való, 2000-ben bekövetkezett elválás mennyiben okolható azért, hogy az evangélikus egyház tagsága a lakosság 80%-áról mára 70%-ra esett vissza? Vagy az általános európai elvilágiasodás okolható ezért? És mik a svéd egyházi megújulás fő forrásai? „Az értelem csendjének istentisztelete” – ez a furcsa elnevezés egy olyan új istentiszteleti formára utal, melyet sok énekkel, csenddel, közbenjáró imádsággal, gyertyával az alkoholizmusból kigyógyulni vágyók szerveztek először, de amelyet ma már híres és jól ismert emberek is egyre többen látogatnak. A felnőttoktatás leg-

főbb feladata, hogy ne csak az egyház beszéljen, hanem érdekeljen bennünket: kik ők valójában? És hallgatva őket, tudjuk nekik megmutatni, hogy Isten mindig is jelen volt az életükben.

A leghatásosabb eszköz a megújulásban az, ami mindig is jelen volt az egyházban: az úrvacsora – de nem csak a templomos híveknek és nem csak vasárnap. Ez ember szívét Isten áldozata éri leginkább utol: „A 20. században sohasem voltak annyian a linköpingi katedrálisban, mint ma, az úrvacsorai istentiszteleteken” – mondta a svéd püspök. És szólt a zarándoklatok újrafelfedezéséről is, amelyeken egyszerűségben, csendben találkozhatunk Istennel, a másik emberrel, a természettel és önmagunkkal.

Ezt próbálhattuk ki az utolsó napon együtt a Balaton körüli zarándoklaton. Mikor ott álltunk a magyar kereszténység egyik szent helyén, a tihanyi bencés apátság altemplomában, az ala-

pító II. András királyunk sírjánál *Korzenszky Richárd* bencés perjel maga kezdte el a himnuszot. „Erős vár a mi Istenünk”. És a svéd válasz is megérkezett: „Biztos kezben van az élet” – szólt a gyermekdal, melyet gyakran énekelnek temetésekben is...

Az apátság ebédlőjében a perjel szólt arról, hogy a bencés lelkiség két gyújtópontja a kápolna és az ebédlő (természetes eszem szerint a könyvtárat mondtam volna) – hiszen minden étkezés szent, mert a közösség épülését szolgálja. (Vajon hogyan hallgathatták ezt svéd barátaink? Ugyanis a statisztika szerint a svéd háziasszony napi átlagban hat percet tölt a konyhában...)

Mikor este, a zarándoklat végén Kötcsen ott ültünk az Oppenheim-pincézet vendégeként a nyilvánvalóan nem hat perc alatt elkészült borjúpörkölt mellett, hálát adtunk azért, hogy zarándokutunkat – ha csak rövid három napig is – együtt járhattuk.

■ TÓTH MÁRTA

Heti útravaló

Krisztus mondja: Jöjjetek éh hozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek. (Mt 11,28)

Szentháromság ünnepe után a második héten az Útmutató reggeli és heti igéiből – néhány ószövetségi hívás mellett – Jézus hívó szava hangzik felénk. A megnyugvás nem csupán a lelki békét, hanem „az” üdvösséget jelenti az ember számára. „Jöjjetek, mert már minden készen van”; a nagy vacsora elkezdődött, az Úr Szolgája mindenkit hív, és „boldog az, aki Isten országának vendége” (Lk 14,17.15). „Ha úgy éreznéd, hogy nincs szükséged úrvacsorára, maga az, hogy hidegnek és kedvetlennek érzed magad a szentségre, eléggé mutatja, mennyire szükséged van rá” – figyelmeztet reformátorunk. Pál szerint is a testté lett Ige, Jézus által van csak szabad utunk egy Lélekben az Atyához. „Ezért tehát nem vagytok többé idegenek és jövevények, hanem polgártársai a szenteknek és háza népe (a Szentháromság) Istennek.” (Ef 2,19) Választhatunk, hogy a bölcsesség vagy a balgaság hívogatását fogadjuk el: „Jöjjetek, (...) járjatok az értelem útján! (...) A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme...” (Péld 9,5.6.10) A bölcsesség házának hét oszlopa s Midján papjának hét leánya is a teljességre utal. Reuél hívása Mózesnek szól: „Hívjátok ide, és egyik velünk!” Ezután Isten is elhívta őt, mert „rátékitett Isten Izráel fiaira, és gondja volt rájuk” (2Móz 2,20.25). Anna, Sámuel leendő édesanyja a Seregek Urát hívta segítségül, „miután ettek és ittak, (...) könyörgött az Úrhoz...” (1Sám 1,9.10) Az Úr Jézus a tanítványait hívta, hogy közreműködjenek négyezer éhes férfi és családjaik megvendégelésében, s

„vette a hét kenyeret és a halakat, hálát adott, megtörte és a tanítványoknak adta, a tanítványok pedig a sokaságnak” (Mt 15,36). A hét kenyérből származó hét teli kosár maradék szintén a teljességre, a tökéletességre utal, s a kenyérszaporítás csodája a nagy vacsora előképe; mindezek Isten országában várnak az ő népére. A tetteink méltó büntetését, a kínhalált elszenvedő Jézus ide hívja a kereszten őt királyának elfogadó gonosztevőt is: „Bizonny, mondom néked, ma velem leszel a paradicsomban.” (Lk 23,43) Mi már tudhatjuk, hogy ahol Jézus van, ott van a paradicsom, s Luther így biztat: „A lator közülünk való, s mi egészen hasonlatosak vagyunk hozzá. Kiáltunk hát mi is a Krisztushoz! Akkor majd nekünk is azt mondja, mint a latornak: Legyen néked a te hited szerint.” Jeremiás által maga Isten hívja haza népét a fogságból, és nagy vacsorát, örömmünnepet készít nekik (is), „mert megváltotta az Úr Jákóbot, megszabadította...” (Jer 31,11) Ez a prófécia is a mennyei Jeruzsálem előképe, ahol „halál sem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás” (Jel 21,4). Az Úr ide hív minket is, s Dáviddal így felelhetünk: „Szeretlek, Uram, erősségem! Az Úr az én (...) megmentőm, (...) nála keresek oltalmat...” (Zsolt 18,2-3) „Jöjjetek, Isten Fia hív: / »Térj éh hozzám, megterhelte szív! / Jöjj, hívlak, fáradt lélek!» (EÉ 435,1) Meghalljuk-e a hívást?

■ GARAI ANDRÁS

Híd

megtudom majd milyen a híd amely az egyik isteni tenyérből elvezet a másikig

mikor azon elindulok ha lesz erőm a szóra még hozzátok visszafordulok:

ne legyen csipkés szemfödőm fedjen be húsvéti öröm azzal jól betakarjatok hogy többé már ne fázzatok

ha majd a mélység és magasság a végső percben összeér örökre összekulcsolódik az isteni jobb és bal tenyér

KERTÉSZ ESZTER

Hitetlen házastárssal felemás igában

EVÉLET LELKI SEGÉLY

► „Néhány évvel ezelőtt tértem meg, és fogadtam el Uramnak Jézus Krisztust. Örömet csak az rontja meg, hogy férjem elutasítja Istent, és gyakran gúnyol is a hitem miatt, kinevet, amikor igét olvasok, sőt tiltja, hogy templomba menjek. Sajnos nemegyszer előfordult, hogy félrevezettem őt annak érdekében, hogy legalább havonta egyszer eljussak a gyülekezetbe, és úrvacsorát vehessek. Azt mondtam neki, hogy kirándulni vagy a játszótérre, esetleg moziba megyek a kisfiunkkal vasárnap délelőtt. De nem tudom, hogy meddig bírom még ezt a »kettős életet«! Fontolgtatom, hogy elvállok tőle, de nehezen szánám rá magam erre a lépésre, hiszen szeretem őt, és egyébként jó férj és apa. Várom a tanácsát!”

Szőkéné Bakay Beatrix

megtérese áldás a szűkebb-tágabb környezet számára. Otília keresztül Jézus Krisztus beköltözött a családjukba! Ezért különösen is reménykedhet benne, hogy szerettei hitre jutnak, sőt szüntelenül imádkoznia is lehet azért, hogy Önnel együtt egész „háza népe” is üdvözüljön (ApCsel 16,31).

Már a korinthusi keresztények idejében is felvetődött a kérdés, hogy mi a teendő akkor, ha a házasságban csupán az egyik hívő. Némelyek – Otíliahoz hasonlóan – már-már a válást fontolgatták, amikor is Isten igéje Pál apostolon keresztül segítségükre sietett: „És ha egy asszonynek hitetlen férje van, és ez kész vele élni, ne hagyja el a férjét. Mert a hitetlen férj meg van szentelve a hívő felesége által, a hitetlen feleség pedig a hívő férje által; különben gyermekeik is tisztátalanok volnának, így azonban szentek.” (1Kor 7,13–14) Ez azt jelenti, hogy a hitetlen fél „megszentelt”, azaz a házasságban – a hívő fél mellé rendelt társként – teljes mértékben elismert. Így az ebből a házasságból származó gyermekek sem törvénytelenek, hanem a házastársi kapcsolat – Isten által – elismert gyümölcsei. Nem tisztátalanok, hanem szentek.

Természetesen mindez az Isten által meghatározott házassági rendben belül érvényes. Az Istenhez fűződő kapcsolatot tekintve azonban csak a személyes megtérés és a Jézus Krisztus által adott hit által lesz valaki tisztává és szentté. Nagyszerű lehetőség a hitetlen házastárs számára, hogy hívő férjével vagy feleségével keresztül megragadja őt az evangélium, és hitre jusson. Ezért mindig áldott az alkalom, amikor a hitre jutott feleség vagy férj bizonyoságot tehet a Krisztusban elnyert békességről, örömről. Nyilvánvalóan nemcsak szóval, hanem első-

sorban életvitelével. Ezért semmiképpen sem javaslom, hogy férjé félrevezetve csejjen időt az Úrral való csendességre. Talán azzal elnyerheti férje jóindulatát, ha őszintén elmondja neki, hogy az élő Istennel való kapcsolata elengedhetetlen ahhoz, hogy vidám, kiegyensúlyozott és szolgálatkész feleség maradhasson.

Úgy látom, hogy férjének nem csupán a mindenható Istennel szemben vannak fenntartásai. Levele további, nem idézett részéből úgy olvasom ki, hogy féltékenységi és gyöttri, amely mögött önértékelési zavar húzódik meg. „Teljhatalmat” akar gyakorolni Ön fölött. Teljesen ki akarja magának sajátítani, és attól tart, hogy az Istennel való kapcsolat és esetleg a gyülekezetben megismert emberek (maholnap barátok) megakadályozzák ezt a célkitűzést. Ezért elsősorban arra van most szüksége, hogy kigyógyuljon ebből az egészségtelen szeretetből, és megismerje az önzetlent, az igazi, a krisztusi szeretetet. Ezt Ön mint Jézus-tanítvány sugározhatja rá. Ez a szeretet szabadíthatja majd fel, és segítheti hozzá ahhoz, hogy helyesen értékelje önmagát, és önfelelődozó szeretettel tekintsen Önre mint Istenről kapott hitvesére.

Szeretettel javaslom, hogy ne veszekedjen a férjével, és ne vitakozzon vele a hitről. Ha szíve mélyéből vágyik arra, hogy férje is odaforduljon Jézus Krisztushoz, akkor Isten csodálatosan fel fogja használni Önt! Ezért kell együtt maradniuk (1Kor 7,16). Reménység szerint ebben a házasságban ajándékkal kapják majd a szellemi egységet is, a testi és lelki egység megélése után. Otília, azzal, hogy Ön Krisztusé, egész családjá ígéretes alapra került. Ha nehéz is tűrni, ez a reménység erőt ad majd Önnek! Talán csak napokat, talán éveket kell várnia. De ha az Úr megnyitja gazdag kincsesházát, minden szenvedésért kárpótolt bennünket! Erőt és védelmet kérve életre üdvözli:

■ SZŐKÉNÉ BAKAY BEATRIX

Leveleiket „Lelki segély” jelleggel várjuk szerkesztőségünk címére. Kérjük, jelezzék, hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a leveleikre adott válasz lapunkban is megjelenjen.

Gondolatok unokám konfirmációja után

Ebben az esztendőben sok szó esett már a konfirmációról. Hallhattunk arról, hogy evangélikus egyházunkban az idén kétszázötven évre tekint vissza e hagyománynak a gyakorlása. Nagy örömmre sok értékes, szép anyag gyűlt össze az évfordulóval kapcsolatban, s ezekből szakértők közreműködésével kiállítás is nyílt evangélikus múzeumunkban. Érdemes megtekinteni.

A legtöbb gyülekezetünkben az utóbbi hetekben került sor a konfirmációra. Reménységgel tekintünk az új nemzedékre; hisszük, hogy életre szóló esemény lesz ez a számukra. Az idei alkalom a mi családukat személyesen is érintette. Kilenc unokánk közül időrendben a hatodik számára érkezett el az ünnep. Abban a gyülekezetben konfirmált, ahol aktív lelkész korunkban férjemmel együtt harminchét esztendőn keresztül végeztük ezt a felelősségteljes, szép és nagyon nehéz szolgálatot. Pílisen, az ország legnagyobb falusi gyülekezetében évente legkevesebb hatvan – de előfordult, hogy százhusz – konfirmandusunk volt még a legnehezebb esztendőnkben is. Voltak „közeli”, akiknek a családjá benne élt a gyülekezet közösségében, és rendszeresen részt vettek a hitoktatásban. De voltak „távoliak” is, akik a hagyományt követve minden ismeret nélkül vettek részt az előkészítő munkában. Főleg ómiattuk vezettük be akkor a két éven keresztül tartó oktatást, hogy legalább alapismereteket szerezzenek a döntő esemény, az első úrvacsoravétel előtt. Sok örömmünk volt, de sajnos mindig szomorúan tapasztaltuk, hogy nagy a lemorzsolódás... Ám most nem a múltból, hanem a jelenről szeretnék írni. Arról az élményről, amelyet nekem, nekünk az ideai konfirmáció jelentett.

Az első az időpont megválasztása volt. A konfirmáció ünnep húsvétről pünkösdre került át. Hiszen pünkösd a Lélek egyházat teremtő ünnepe. Hatalmával megújít, s ez a csoda mindig újra ismétlődhet. Ahogy egy szép pünkösd énekünkben énekeljük: „Új-jásziult gyermekek bölcsői ringnak, / Az anyaszentegyház így gyarapol.” (EÉ 245,3) Ez Pílisen most szó szerint is megvalósult: a lelkész először egy csecsemőt keresztelt, utána pedig hét konfirmandust, akik felkészültek, de még nem voltak megkeresztelve.

A templomot zsúfolásig megtöltő gyülekezetben a légkör a vizsgán és a konfirmáció istentiszteleten is családias volt. S itt következik a második változás, amelyet tapasztaltam, és amelynek örültem. Néhány év óta új konfirmációi rendszert vezettek be a lelkészek a gyülekezetben. Érezték és tudták, hogy a nagy létszám (az idén negyvennyolcan voltak) akadályozhatja a családias, bensőséges légkör kialakulását. Ezért a konfirmanduscsoportot csoportokra, úgynevezett „kis családokra” osztották, amelyeket egy-egy „családfőre” bízta. Idén öt ilyen kis család alakult a lelkészek, a segédlelkész és két gyülekezeti munkás vezetésével. Ők voltak felelősek a rájuk bízottakért, együtt tanultak, őszintén megbeszélték a kérdéseket, közben pedig közelebb is kerültek egymáshoz; nemcsak tanuló társakká, hanem barátokká, testvéreké is váltak. Sokat énekeltek, sokat voltak együtt persze a többiekkel is. Az előkészítő csúcspontja a „konfistábor” volt, ahol napokat töltöttek együtt. Az élményeikről csillogó szemmel számoltak be, hozzátéve: „Minden évben el fogunk menni együtt.”

Az alapos írásbeli vizsga már pénteken megtörtént. Dolgozatokat írtak, amelyeket a vezetők pontoztak és elbíráltak. Ezért a gyülekezet előtt már sokkal felszabadultabban voltak együtt. Ekkor családokként különböző témákról számoltak be egyenként, hogy a gyülekezet is részesüljön mindabból, amit ők tanultak: bibliaismeretből, a káté egyes részeiből és a gyülekezetéről tanultakból. Az egyes csoportok a beszámoló között kedves énekeiket énekeltek a kántorunk vezetésével. Az újtáshoz tartozik az is, hogy nálunk is felemelték a konfirmandusok életkorát. A gyermekek talán ezért is észrevehetően érettebben és komolyabban, az ünnep méltóságát jobban átérve vettek részt a szertartáson, és vallottak hitükről.

Pünkösd hétfője volt az ünnep csúcspontja. A gyermekek vallástétele után az első úrvacsora vétele következett. A gyermekek „családonként”, a családfővel együtt vették az úrvacsorát, ez is jelképezte az összetartozást: együtt részesülünk a kegyelemben, a bűnbocsánatban, és együtt válunk a minket befogadó nagy család tagjaivá.

Ami nagyon fontos: várja őket egy ifjúsági közösség. Figyel rájuk, szemlél tartja, szereti őket, felelősséget érez irántuk, bízik bennük. Ez a megmaradás útja. De ez az egész gyülekezet felelőssége is, a keresztszülké, sőt még a nagyszülké is.

Élmény volt számomra ez a „családi konfirmáció”, és engem – de talán mindnyájunkat is – arra tanít, hogy merjünk újat kezdeni, merjük a régi hagyományokat új tartalommal megtölteni folytatni. Talán előbb is kezdhettük volna?

■ KEVEHÁZINÉ CZÉGENYI KLÁRA

Gyere táborozni!

SZÓSZÓRÓ

Ifjúságirovat-gazda: Balog Eszter

► Az Ifjúsági és Gyermekeztályra néhány napja egy Szlovákiában megrendezendő, angol nyelvű nemzetközi ifjúsági táborba szóló meghívás érkezett Dániából, az International Youth Network (IYN) nevű ifjúsági szervezettől. Ez a keresztény ifjúsági hálózat szoros kapcsolatokat ápol Lengyelország, Anglia és Észtország keresztény ifjúságával, és 2000 óta minden évben megrendezi nyári táborát.

A tábor szervezői három 16–24 éves fiatal várnak szeretettel a Magyarországi Evangélikus Egyházból, akik a továbbiakban (is) szeretnének aktívan tevékenykedni az ifjúsági csoportban, a gyülekezetben. Az alábbiakban az ezzel kapcsolatos fontos tudnivalókat olvashatjátok.

A találkozó helyszíne – miként tavaly is – a Magas-Tátrán lévő Liptovský Mikuláš (azaz Liptószentmiklós) mellett lesz. Ebben az évben hetvenöt fiatal hívna Európa tíz országából – Lengyelországból, Dániából, Észtországból, Angliából, Romániából, Hollandiából, Ausztriából, Montenegróból, Albániából és Magyarországról –, hogy együtt töltsenek egy hetet. A tábor célja, hogy megerősödjön a fiatalok Istennel való kapcsolata, és hogy ezáltal felké-

szüljenek a saját gyülekezetükben való szolgálataira.

A tábor július 15-től (péntek estétől) július 23-ig (szombat reggelig) tart. Pontos helyszíne: Pribylina, Magas-Tátra, Szlovákia. Utazás: Budapestről csoportosan, busszal. A programban szerepel bibliatanulmányozás, tanítás, áhítat, sport, zene, ikonfestés, hegymászás, különböző játékok. A szintén tervezett egynapos kirándulás során a hegyek megcsodálásán kívül lehetőség nyílik majd történelmi és kulturális emlékek megtekintésére is. A tábor „csúcsprogramja” a 2248 méter magas Bystra hegycsúcsra való kirándulás lesz.

Költségek: a tábor összesen 15 000 forintba kerül a magyar résztvevőknek. Jelentkezni és bővebb információt kapni az Ifjúsági és Gyermekeztályon lehet e sorok írójánál (tel.: 20/824-2019). Ha többet szeretnél megtudni a táborról és a szervezőkről, tekintsd meg a www.internationalyouthnetwork.org weboldalt.

Szeretettel várjuk a jelentkezésedet!

■ BALOG ESZTER

Hálaadó istentisztelet Budapest-Kőbányán

► A Szentháromság ünnepe utáni 1. vasárnapon Smidélíusz András lelkész és dr. Csepregi Gyula felügyelő szeretettel és nagy örömmel köszöntötte a kőbányai gyülekezet körében az Indiából harmadik év külmisziói szolgálat után hazatért Mesterházy Andrea hittanoktatót és Mesterházy Balázs lelkészt.

„Isten hitoktatói munkára hívott el titeket az indiai Kodaikanal Nemzetközi Iskolába. Feladatotok sokrétű lesz, és minden bizonnyal megpróbáltatások, nehézségek is várnak majd rátok. De ne féljete, Isten veletek lesz, ő hűséges” – ezekkel a szavakkal bocsátotta útra Ittész

FOTO: BOTTÁ DÉNES

János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke a Mesterházy házaspárt ugyanebben a templomban 2002 júniusában. A három esztendő gyorsan eltel, és a püspök biztató szavai ezen az ünnepi alkalmon újra megerősítést nyertek.

A hazatért lelkész Ézs 42,18–21 alapján tartott hitvalló igehirdetésének a „Nézzünk és lássunk!” volt a fő gondolata. Prédikációját két, kórházi szobában fekvő betegről szóló életkép vezette be. Az ablak melletti ágyon fekvő beteg újra és újra elmondta a sarokban lévő beteg társának, hogy éppen mit lát: virágzó fákat, sétáló szerelmespárokat, dühöngő taxisokat, madarakat etető bácsit vagy éppen az iskolából hazafelé tartó tanulókat. Amikor néhány nap múlva meghalt, társa került az ablak melletti helyre. Döbbenet nézett ki az ablakon, ugyanis kitekintve csak egy tűzfalat látott. Ekkor jött rá, hogy barátja vak volt, és mindazt, amiről tudósított, csak lelki

szemeivel látta. A mi szemünk is csak a befelé nézés, belső vizsgálat révén nyílnak meg – fejtette ki Mesterházy Balázs. Hangsúlyos Isten határtalan szeretete, a szeretet forrása: Jézus, aki feladta magát a küldőjéért – és értünk. Felmerül a kérdés: mi magunk vagyunk-e olyan önfeláldozók, kötelességtudók, hogy ne akadályok legyünk az Úr útjában? Szemünk felnyílnak a tanuskodásra, a szeretetre, a másik szükségének a meglátására – zárta gondolatait a lelkész.

Az istentisztelet után kézfogásra, találkozási, kötetlen beszélgetésre is lehetőség volt. A házaspár útját nemcsak imádsággal, hanem anyagilag is támogató Evangélikus Külmisziói Egyesület világi elnöke, Ihrig Dénes is köszöntötte itt-hon Andreát és Balázst.

Mesterházy Balázs új szolgálati helye a soproni líceumban és az Eötvös József Evangélikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskolában lesz, ezenkívül a harkai gyülekezetet gondozza majd.

A tudósítónak arra a kérdésre, hogy milyen tapasztalatokat tudnak majd felhasználni a későbbiekben, Mesterházy Balázs így válaszolt: „Kinyílt a szemünk a világra és a távolabb élő hittestvéreinkre. Már az iskola kapuján kilépve megláttuk azt a szegénységet, és megtapasztalhattuk a vízhiányt, amely a Magyarországon élők számára alig elképzelhető. Becsüljük meg, amink van!”

Andrea és Balázs három évvel ezelőtt vette át az indiai szolgálatot Jó Angeliától és Jó Andrástól, ők azonban eddig még nem tudták átadni a stafétát egy új párnak. Reméljük, lesznek majd, akik folytatják a munkát Indiában és esetleg másutt is.

■ JÁNOSI JÓZSEF

ISTENTISZTELETI REND / 2005. június 5.

Szentháromság ünnepe után 2. vasárnap. Liturgikus szín: zöld. Lekció: Lk 14,15–24. Alapige: Ézs 5,20–24. Énekek: 61., 435.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német) Andreas Wellmer; de. 11. (úrv.) Balicza Iván; du. 6. Balicza Iván; II., Hűvösvölgyi út 193., Fébé de. 10. (úrv.) Veperdi Zoltán; II., Modori u. 6. de. 3/4 II. (úrv.) Sztójánovics András; Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9. de. fél 10. (úrv., családi) Fodor Viktor; Csillaghegy-Békkásmegyér, III., Mező u. 12. de. 10. (úrv.) Fülöp Attila; Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; Újpest, IV., Lebstock M. u. 36–38. de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; Káposztásmegyér, IV., Tóth Aladár út 2–4. de. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; V., Deák tér 4. de. 9. (úrv.) Deák László; de. 11. (úrv.) Gerőfi Gyuláné; du. 6. (úrv.) Cselovszky Ferenc; VII., Városligeti fasor 17. de. fél 10. (családi) dr. Muntag Andorné; de. 11. (úrv.) Szirmai Zoltán; VIII., Üllői út 24. de. fél II. Kertész Géza; VIII., Karácsony S. u. 31–33. de. 9. Kertész Géza; VIII., Vajda P. u. 33. de. 9. (úrv.) Johann Gyula; IX., Gát utcai római katolikus templom de. 11. (úrv.) Szabó Julianna; Kőbánya, X., Kápolna u. 14. de. fél II. (úrv.) Johann Gyula; Kerepesi út 69. de. 8. (úrv.) Tamásy Tamás; Kelenföld, XI., Bocskai út 10. de. 8. (úrv.) Blázy Árpád; de. fél 10. (úrv., családi) Joób Máté; de. 11. (úrv.) Blázy Árpád; du. 6. (vespera) Győri Tamás; XI., Németvölgyi út 138. de. 9. Győri Tamás; Magyar tudósok krt. 3. (Egyetemi Lelkészség) du. 6. (úrv.) Körmendy Petra; Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24. de. 9. (úrv.) Balicza Iván; Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17. de. 10. (úrv., családi) Bencéné Szabó Márta; de. fél 12. (úrv.) Bácskai Károly; XIII., Kassák Lajos u. 22. de. 10. (úrv.) Kende György; XIII., Frangepán u. 41. de. fél 9. Kende György; Zugló, XIV., Lőcsei út 32. de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; XIV., Gyarmat u. 14. de. fél 10. Tamásy Tamás; Pestújhely, XV., Templom tér de. 10. (úrv.) Kende K. Péter; Rákospalota, XV., Régi Főti út 75. (nagytemplom) de. 10. (úrv.) Bátorovszky Gábor; Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 11. de. 10. (úrv., tanévzáró) Börönte Márta; Cinkota, XVI., Batthyány I. u. de. fél II. (úrv.) Blaticzky János; Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24. de. 9. (úrv.) Blaticzky János; Rákoshegy, XVII., Tessedik tér de. 9. (úrv.) Eszlényi Ákos; Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111. de. fél II. (úrv.) Eszlényi Ákos; Rákosszabcsa, XVII., Péceli út 146. de. 9. (úrv.) Kósa László; Rákossiget, XVII., Gózon Gy. u. de. 11. (úrv.) Kósa László; Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3. de. 10. (úrv.) dr. Korányi András; Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (ref. templom) de. 8. (úrv.) dr. Korányi András; Kispeszt, XIX., Templom tér 1. de. 10. (úrv.) Széll Bulcsú; XIX., Hungária út 37. de. 8. (úrv.) Széll Bulcsú; Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89. de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; Csepel, XXI., Deák tér de. fél II. (úrv.) Zólyomi Mátás; Budafok, XXII., Játék u. 16. de. 10. (úrv., tanévzáró) Solymár Gábor; Budaörs, Szabadság út 75. de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; Budakeszi (ref. templom) de. fél 9. Bácskai Károly.

■ Összeállította: BODA SZUSZA

Az égre mutatott

D. dr. Pröhle Károly (1911–2005)

telt közel huszonöt év beszélgetéseinek, vitáinak és küzdelmeinek a végeredménye a különféle rendek sorrendiségében is lecsapódott, amint ezt a kísérő szavak tükrözik. Míg 1962-ben először az úgynevezett énekesrend továbbfejlesztett változatát tartja bevezetendőnek, közül egy rövidített rendet (például délutánra vagy szórányba), majd végül, harmadikként egy liturgikus rendet azzal, hogy „megfelelő előkészítés után ehhez kell alkalmazkodni mindenütt, ahol jelenleg az egységes rendnél gazdagabb liturgiai rend van használatban”, huszonnégy évvel később, 1986-ban a sorrend ez: énekesrend, liturgikus rend, rövid rend. S itt a rendek egyenjogúan vannak egymás mellett. Amint írja: „Törekedni kell arra, hogy minden gyüleke-

zet mind a három istentiszteleti típust megismerje, megszeresse és rendszeresen használja. Ezzel a célkitűzéssel az Agedában adott keretek között bővítés lehetőség nyílik gyülekezeti istentiszteleteink liturgikus megújulására.” A Szentírás 1975 óta az úgynevezett ökumenikus fordításban olvassuk, amelyet a Magyar Bibliatanács ad ki. Pröhle professzor az újszövetségi fordítóbizottság munkájában együtt dolgozott – mint a bizottság tagja, majd elnöke (1964–1975) – református kollégákkal.

Hazánkban magyarul, külföldön idegen nyelven megjelent tanulmányainak vázlatos jegyzéke a tiszteletre kiadott kötetben tíz oldalt tesz ki. Teológiai jegyzetein kívül három kiadványunk egyedüli szerzője. Az evangélium igazsága a közelmúltig az egyetlen elérhető középiskolai és felnőttoktatási könyvünk volt. A Lukács evangéliumának magyarázata igényes, építő és közhelyes bibliai kommentár. A Luther Márton négy hitvallása című munkája a reformátor alapvető írásait tartalmazza találó korrajzzal és bevezetéssel.

Azonban nem arra törekedett, ami látható: életművét szívekbe róta. Talán a kilencvenedik születésnapján köszöntöttük, amikor válaszolni kívánt, de a hallgatók lelkes tapsa nem engedte megszólalni. Ő mutatójával az égre mutatott, mintha ezt mondta volna: ne embert ünnepeljete, hanem Istennek mondjatek Krisztusért hálát és dicsőretet.

Nem szónoki gesztus volt ez nála, hanem az élete.

■ DR. REUSS ANDRÁS

A Vigyázó

Kinczler Gyula kőbányai felügyelő halálára

Az Újszövetségben természetesen még nincsen szó a mai értelemben vett felügyelői tisztról. Több, ott előforduló kifejezés tartalmilag azonban előkészíti azt a jelentést, amelyet ma a gyülekezeti felügyelő elnevezés hordoz. Az egyik ilyen szó a görög episkoposz, amely olyasmit jelent, mint „áttekintő”, „felvigyázó”, „felügyelő”. Idővel a püspöki szolgálatra alkalmazták, de kezdetben még nem domborodott ki ez a klerikus jelleg. Amikor Pál apostol Milétoszban találkozik az efezusi vénekkel („presbiterekkel”), akkor – a Károli-fordítás szerint – ezt mondja ezen a sajátos presbiteri gyűlésen: „Viseljetek gondot magatokra és az egész nyájra, melyben a Szent Lélek titeket vigyázókká tett...” (Ap-Csel 20,28a) Kinczler Gyula a szó bibliai értelmében Vigyázó volt. Elsősorban nem emberek bizalma, hanem a Szentlélek választása tette őt azzá. Vigyázó szemét a reá bízott személyekre és javakra vetette.

Vigyázó volt a történelem forgatagában. Másfél évtizeddel ezelőtt a kőbányai gyülekezet hírlevelében ezeket írta gyerekkoráról, melyet Kárpátalján töltött: „Ungváron megtanultam, hogy a kisebbségi sors értéket hordoz, magyarság és evangélikusság szempontjából egyaránt. Lelkészsünk az együvé tartozás élményét nevelte belénk. A gyülekezetben kevesen voltunk, ezért szinte mindenkire oda kellett figyelni. Ez ránk, fiatalokra sok feladatot is rótt: segítettünk a fűtésben, tüzelőhordásban, kapunyitásban, harangozásban.” Közvetett volt, hogy mennyire fájtn neki, hogy menekülniük kellett Kárpátaljáról.

Az idén februárban, amikor Ungváron jártam, felkerestem a Druget tér kis templomot. Gyönyörű, hihetetlenül sűrű hóesésben bukkantam rá. Akkor már tudtam, hogy a felügyelő súlyos beteg. Úgy jártam körül a templomot, hogy közben szüntelenül órá gondoltam. Hazaérve Csóóri Sándor Hó emléke

című versét olvastam: „Néha megdondolja magát a tél / és havazni kezd. / sűrűn, kétségbeesve havazik, mintha csak attól félne, / nem éri meg a holnapot. (...) / ...egy fennköltlen züllő ország szemével farkasszemet nézve, / fejemben hő emléke, / hó, mintha egy katedrális vakolata / hullna csöndben.”

Vigyázó volt 1956-ban is, amikor fényképezőgéppel a nyakában ott volt a forradalom minden jelentősebb eseményénél, hogy megörökítse, amit lát. Csaknem negyvenévi lappangás után kerültek elő ezek a felvételek, hiszen elővigyázatosságból a szekrénye aljára szögezte rejtette a negatívokat. 2004 őszén, amikor végre előhívta a képeket, emlékezetes kiállításra nyílt lehetőség az Evangélikus Országos Múzeumban. Teológushallgatók is meghívták október 23-a körül, hogy meséljen nekik a képei alapján a forradalomról. Megrendítő alkalom volt! Hazaszeretete abban is megnyilvánult, amikor 1991 tavaszán egy álló órán keresztül harangozott abból az alkalom-

ból, hogy az utolsó szovjet katona is elhagyta Magyarországot. A kőbányai templom melletti panelekből többen idegesen szóltak rá, hogy hagyja már abba, de ő tudván tudta, hogy a Vigyázónak harangoznia is kell, akár egy órán keresztül is.

Az egyházban is Vigyázó volt. Nehéz történelmi korban vált a kőbányai ifjúság vezéregyéniségévé. A mai széniorok egy életre meghatározó élményként emlegetik a templomkertben felállított vagonban tartott bibliórakat, a mátrai sieléseket, a kirándulásokat. Most már bizony egyre fogyatkozik egyházi életünknek ez a nagy nemzedéke! Tizenhárom éven át vasárnapról vasárnapra átéltem, hogy ő érkezett elsőnek, és ő ment el utolsóként. Észrevette a csöpögő csapat – és a templomba vigaszt betéret. Ha beteg gyülekezeti tagról hallott, szólt róla a lelkésznek – de ő maga is indult, hogy meglátogassa őt. Boldogan ápolta az erdélyi, a finn és az észak-északgyűlekezetekkel meglévő kapcsolatot. Figyelt a közegyházi történésekre – és ott ült minden bibliórán. Megrendítő volt, hogy az elmenetelre tudatosan készülő Kinczler Gyula miként tudta rendezni emberi kapcsolatait: igazi Vigyázóként gondoskodott a szolgálat folytonosságáról, valamint tudott bocsánatot kérni, és képes volt megbocsátani is.

Vigyázó volt a családjában is. Igazi családfő. Férfiként és testvérként, apaként és nagyapaként az ő kezében futottak össze a szálak. Amely szálak, íme, most összebogozódtak. De éppen a Vigyázótól tanult józan hittel lehet arra tekinteni, aki mindenkire egyaránt vigyáz, aki a legfőbb gondviselő. A családban és az egyházban pedig folytatni kell, folytatni lehet a Vigyázó szolgálát. Valahogy úgy, ahogyan Ady Endre kéri az Intés az őrzőkhoz című versében: „S akik még vagytok, őrzőn, árván, / Őrzők: vigyázzatok a strázsán.”

■ FABINY TAMÁS

A természetszeretet törvénye

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Jerabek-Cserepes Csilla

► Talán sok idősebb ember emlékezetében élnek még a cserkészszervezetek útmutatásai. Ezek közül a hatodik – a természetszeretet törvénye – így hangzik: **A cserkész szereti a természetet, jó az állatokhoz, és kíméli a növényeket. A hazánkban a rendszerváltozás után újraéledő, a kereszténység alapjaira épülő mozgalom fontos eleme tehát a természet iránti felelősség, s ez a legtöbb cserkészcsapatban a gyakorlatban is megmutatkozik.**

A hatodik törvény magyarázata szerint a természet Isten temploma, ezért a cserkész szereti, óvja épségét. Járja az erdő-mező világát, ügyel a tisztaságra, szemetet nem hagy maga után, nem szennyezi (szappannal, szeméttel) a tavak, patakok, folyók vizét; az erdő nyugalmát, csendjét hangoskodással nem zavarja.

A törvény második része szerint a cserkész jó az állatokhoz. Ok nélkül meg egy hangyát sem öl meg. Az élet akármilyen alacsonyrendű, tiszteletet követel, mert minden életnek eredete, ura Isten. A magyarázat egészen apró gyakorlati útmutatásokra is kitér: Óvakodj a hirtelen mozdulatoktól, a legszilárdabb állat is támad, ha kicsinyéhez közelítesz. Kiránduláson, portyán fiatal állathoz ne nyúlj, mert anyja megérzi az idegen szagot, és elhagyja. Ne érintsd hát kézzel a fészékből kiesett fiókat, de próbáld meg falevéllal vagy gallyal visszahelyezni fészékbe! Mielőtt otthon állatot tartanál, érdeklődj a szokásai, igényei után! Az állatokat (légy, szúnyog, kullancs) irtani kell, de kínozni nem szabad!

A törvény harmadik része szerint a cserkész kíméli a növényeket. Az ehhez kapcsolódó útmutatások: Otthon legyen szobanövényed, neveld, gondozd! A növény elhelyezésénél vedd figyelembe az igényeit! Portyán, kiránduláson minden a tiéd is; és mert nem csak a tiéd, vigyázz rá! A mezei virágot ne taposd le, az ösvényen járj! Élő fát ne használj céltáblának, játékszernek! Ismerd meg a védett növényeket, ezeket különösen óvd! Virágot

lehetőleg ne szedj – a virág úgy és ott szép, ahol nőtt! A szedett gombát szakszertővel vizsgáltsd meg!

A részletes magyarázathoz érhető, hogy az igen általánosan megfogalmazott törvény korántsem üres frázis csupán, hanem igen komoly feladatokat ró mindazokra, akik ezeket a törvényeket magukénak vallják.

A Budapest XVI. kerületében működő 412. számú Kalazanci Szent József cserkészcsapat több ízben is komoly szerepet vállalt a környezet megóvása és szépítése érdekében. Két évvel ezelőtt – saját megfogalmazásuk szerint „egy régi adósságunknak eleget téve” – indították el a Naplós-tó-programot. A csapat tagjai megismerték a lakóhelyükhöz közeli,

igen értékes élővilágú természetvédelmi területet. (Itt él például a védett struccpáfrány néhány példánya is.) A nádassal, fűzessal, igen fajgazdag erdővel és állatvilággal, nyáron horgászásra, télen pedig korcsolyázásra alkalmas tóparttal rendelkező zugot a felelőtlen turisták miatt számos veszély fenyegeti. A csapatvezetők úgy vélték, hogy – a természetvédelem helyi képviselőivel egyeztetve – úgynevezett „csőszszolgálatukkal” maguk is hozzájárulhatnak a terület megóvásához. Az őrsők felváltva rendszeresen kilátogatnak a területre, ahol többféle feladat is vár rájuk. Egyrészt zsákokba gyűjtik a mozdítható szemetet, a nem mozdítható szemétkupacok helyét pedig jelzik az illetékeseknek, sőt alkalomadtán a szemetelő kirándulókat is figyelmeztetik. Másrészt megfigyelést, jegyzetet készítenek az élővilágról, és beszámolót írnak tapasztalataikról. Mindezen munkák közben pedig jó alkalom nyílik rá, hogy maguk is rácsodálkozzanak a természet szépségeire.

A cserkészcsapat – számos más, vállalkozó kedvű csapattal egyetemben – tavaly csatlakozott a Magyar Cserkészszövetségnek ahhoz az elhatározásához, hogy az országos kék túra útvonalát szakaszokra bontva megtisztítják a szemetől. A cserkészek zsákokkal a kezükben tették meg a már jól ismert Visegrád és Dobogókő közötti, huszonöt kilométeres útvonalat. A túrának demonstratív jellege is volt, hiszen nem mindennapi látvány az erdőben egy lelkes, szemetet gyűjtő fiatalokból álló csapat.

A cserkész módra történő „természetgyógyászat” nem hagyható figyelmen kívül, hiszen a cserkészmozgalom – bár különböző népszerűséggel – világszerte működik.

■ Összeállította: JCsCs

Vastapssal jutalmazta a közönség május 28-án a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát a Liszt Ferenc téri Zeneakadémia nagytermében. Az együttes Édouard Lalo Spanyol szimfóniáját, majd Kodály Zoltán Fölszállott a páva – Változatok magyar népdalra című művét adta elő azon a jótékonyági koncerten, amelynek fővédnöke Mádl Dalma volt. Az alkalmat a Béres Alapítvány szervezte. A komolyzenei est felejthetetlen élményt nyújtott minden néző számára. Ebben nagy része volt Lendvay József hegedűművésznek, valamint Vásáry Tamás zongoraművész-karmesternek is. A Béres Alapítvány 2002 óta – a Béres a daganatos betegekért elnevezésű program keretében – jótékonyági koncertek megrendezésével kívánja segíteni e súlyos betegségben szenvedőket. Idén az emlőrák elleni küzdelem támogatását tűzték ki célul. Ennek oka az – indokolta a döntést Béres Klára, az alapítvány elnöke –, hogy a 35–55 éves nők körében ez a vezető halál. A jótékonyági koncert bevételéből egy gammakamerát vásárolnak a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Hetényi Géza Kórház részére. A választást az a sajnálatos tény indokolja, hogy ebben a megyében az országos átlag felett van az emlőrákos megbetegedések száma.

FOTÓ: PÉTO ZSUZSA

BÉRES Az egészséges emberért

Az erősebb csontokért

A csonttritkulás az Egészségügyi Világszervezet szerint a szív- és érrendszeri betegségek után a világ második legnagyobb súlyú népegészségügyi problémája. A betegségben az erendően erős csontozat fokozatosan elvékonyodik, így a csontok fokozottan törékenyebbé válnak. A csonttritkulást azért is hívják néma járványnak, mert szinte észrevétlenül alakul ki, az esetek nagy részében csak akkor derül ki, amikor eltörik egy-egy csont.

A csonttritkulás elsősorban a nőket érinti, mivel csontjaik könnyebbek, vékonyabbak, mint a férfiaké, és mert ők a változókorban nagy hormonális változásokon mennek keresztül. A betegség kialakulásában azonban sok más külső tényező is szerepet játszik. Növeli a betegség kialakulásának kockázatát a dohányzás, a túlzott kávéfogyasztás, a mozgásszegény életmód, valamint a kalciumban és D₃-vitaminban szegény étrend. Ezen kockázati tényezők valamelyike szinte mindannyiunk életében jelen van. Ahhoz, hogy csontjaink épségét idős korunkra is megőrizzük, fontos lenne a sok mozgás, a káros szenvedélyekről való leszokás és az, hogy naponta fogyasztunk olyan kalciumban és D₃-vitaminban gazdag ételeket, mint a tej, tejtermék, tojás stb. A felnőtteknek csonttömegük fenntartására napi 1000 mg, a változókorban lévőeknek pedig 1500 mg kalciumra lenne szükségük.

Ezt az átlagos napi táplálkozással nem vagy csak nagyon nehezen tudjuk fedezni, hiszen például 1 dl tej 120 mg kalciumot tartalmaz, így naponta majdnem egy liter tejet kellene meginnunk ahhoz, hogy a szükséges kalciummennyiséget biztosítsuk szervezetünk számára.

A Béres kutatói kifejlesztették a CalciviD filmtablettát, amely az ajánlott napi dózissal együtt tartalmazza a kalciumot és az annak felszívódását segítő D₃-vitamint. A CalciviD filmtabletták alkalmazása ajánlott a csontképzéshez és a normális csontanyagcseréhez nélkülözhetetlen kalcium és a D₃-vitamin pótlására, a maximális csonttömeg kifejlesztésének elősegítésére, a csontállomány csökkenésének és a csontképzés zavarának (csonttritkulás, csontlágylágulás) megelőzésére, valamint kiegészítő kezelésére. A megfelelő kalcium- és D₃-vitamin-ellátottság biztosítása különösen fontos serdülő- és fiatal felnőttkorban a csontfelépítés miatt; terhesség és szoptatás idején; változókorban és azt követően; időseknek, a napfénytől tartósan elzártnak élőknek (például fekvő betegeknek); vegetáriánusoknak és a kevés tejterméket fogyasztóknak.

Figyeljünk oda jobban, hiszen a csonttritkuláson érdeemben javítani sajnos már nem lehet, ezért mindent el kell követni azért, hogy a bajt megelőzzük, illetve ha már kialakult a betegség, akkor lassítsuk a folyamatot.

A CalciviD filmtabletták gyógyszernek nem minősülő gyógyhatású készítmény.

A kockázatokról és a mellékhatásokról olvassa el a betegájékoztatót, vagy kérdezze meg kezelőorvosát, gyógyszerészét!

A református egyház kiterjeszti az egyháztagságot a határon túli magyar reformátusokra

A református egyház kiterjeszti az egyháztagságot a határon túli magyarokra a zsinaton elfogadott törvény értelmében – jelentette be Bölszei Gusztáv püspök csütörtökön, a kétnapos zsinat első napján tartott sajtótájékoztatón.

„Kiterjesztettük és kiterjesztjük az egyháztagság fogalmát a határon túl élő magyar reformátusokra is. Ez szó szerint azt jelenti, hogy a Magyarországi Református Egyház saját egyháztagságának tekint minden, bárhol élő, magát magyar reformátusnak valló egyháztagot” – mondta a zsinat lelkes elnöke.

A püspök kifejtette, hogy ez a deklaráció jogi megalapozása az együvé tartozásnak, amely kifejezi azt a folytonosságot, amelyet az egyház ebben az ügyben képviselt a december 5-i népszavazás előtt és utána is.

A Magyarországi Református Egyháztól

és szolgálatáról szóló törvény kimondja: „Egyháztagsági jogait és kötelezségeit mindenki az állandó lakóhelye szerint szervezett, önálló működésű, autonóm egyházi szervezetében gyakorolja. Az itt kinyilvánított magyar református egység tényleges gyakorlására az egyháztestek teljes konszenzusával, az anyaország határain átvélt szervezetei hozhatók létre.”

Bölszei Gusztáv közölte, hogy az I. világháborút lezáró trianoni döntés bejelentésének 85. évfordulóján, 2005. június 4-én délután fél ótkor megszólalnak a harangok a Kárpát-medencében. A zsinat döntése, mint hangsúlyozta, nem irányul senki ellen. „Most egymásért szól a harang (...), hogy meghalljuk egymás harangjának szavát, egymás szavát, és fontosnak tartjuk azt, hogy meghallja és meglássa a körülöttünk lévő világ is” – mondta.

► MTT

Beszélgetés a demokráciáról az egykori gyermekköztársaság lakóival

Diákközpontok fiataljai és a Szezhlo Gábor evangélikus lelkész által hatvan éve alapított Gaudiopolis gyermekotthon egykori lakói a demokráciáról beszélgettek múlt pénteken Budapesten.

„Gaudiopolis egy egészen fantasztikus hely volt a demokrácia szempontjából, a gyermekotthonban létrehozott köztársaság minden lakójának kötelezettsége, joga és felelőssége volt, amelyet saját alkotmányuk és törvényeik határoztak meg” – mondta Göncz Kinga esélyegyenlőségi miniszter az egykori gyermekotthon alapítására emlékezve.

A zugligeti gyermekotthont, amelyet a gyerekek Gaudiopolisnak (Örömvárosnak) neveztek, Szezhlo Gábor alapította 1945-ben. A gyermekotthon egykori lakói

és a diákközpontok fiataljai a találkozóan a demokratikus szellem meghonosításáról, a diákközpontok működéséről és arról beszélgettek, hogy lehet-e, kell-e a demokráciát tanulni.

Az egykori gyermekotthon diákjai a zugligeti Farkastanya épületében gyermekköztársaságot hoztak létre gyermek polgármesterek irányításával, a kerületek hálótermei voltak, amelyeket néptribunok képviseltek a minisztertanácsban. Az otthont 1950-ben államosították, a Gaudiopolist pedig felszámolták. Az egykori Farkastanyában ma a Vasvári Pál Gyermekotthon működik. A Gaudiopolis tagjaiból válogatták a Valahol Európában című film gyermekszereplőit is.

► MTT

Diákpünkösöd Miskolcon

FOTÓ: FELIKAN ISTVÁN

„Diákpünkösödöt” tartottak május 23-án Miskolc város egyházi iskolái. A ötletgazda az elmúlt esztendőben elhunyt evangélikus esperes, Veczán Pál volt, aki kezdetben evangélikus fiatalok számára szervezte meg – Diósgyőrben – az eseményt. Magukévé téve a gondolatot, a megyeszékhely egyházi oktatási intézményei tavaly a miskolci sportszarnokban tartották meg az első közös diákpünkösödöt, az idén viszont már a belváros központjában, az Erzsébet tér volt a helyszíne a hagyományá érett, mozgalmas rendezvénynek.

HÍRDETÉS

Pályázati felhívás

A hatvan-gyöngyösi egyházközség – az egyházmegye elnökségének egyetértésével – pályázatot hirdet lelkesi állás betöltésére 2005. szeptember 1-től.

A szolgálati feltételeket a Lelkesi díjlel tartalmazza, amely az esperesi hivatalban (Hatvan, Úttörő út 5., tel.: 37/342-199) megtekinthető, illetve telefonon tájékoztatás kérhető a gyülekezet felügyelőjétől (20/337-1459). A fizetés készpénzben minden hónap első hetében utólagos javadalomként 60 000 Ft; ebből 25 000 Ft a gyöngyösi, 35 000 Ft a hatvani gyülekezet pénztárából.

Missziós lelkülettel megáldott, gyermekek szerető lelkesek jelentkezését várjuk. Pályázni levélben, önéletrajz csatolásával lehet június 30-ig.

A gyülekezet presbitériuma egyeztetés és bemutatkozó szolgálat, egyéni beszélgetés alapján tesz javaslatot a közgyűlésnek a pályázat eredményének elfogadására. A közgyűlés határozatáról írásban értesítjük a pályázókat.

Az egyházközség elnöksége

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK, ESEMÉNYEK

A Luther Kiadó szeretettel hívja olvasóit **Keveházi László A kereszt igéjét hirdetni kezdem – Sztrárai Mihály élete és szolgálata** című könyvének bemutatójára, mely június 3-án 17 órától az Evangélikus Hittudományi Egyetem új épületének kápolnájában lesz (1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.). A kötetet Balázs Mihály és Korányi András mutatja be. A könyvbemutatót a szerző dedikál, illetve a kiadvány 20%-os kedvezményvel kapható.

Sok szeretettel meghívjuk Önt június 5-én 16 órára a **bényei evangélikus templomba**, ahol Buday Zsolt megválasztott lelkészt beiktatja hivatalába Koczor Tamás, a Dél-Pest Megyei Egyházmege esperese. Igét hirdeti D. Szévik Imre elnök-püspök.

Hangverseny lesz a békási evangélikus templomban (1038 Budapest, Mező u. 12.) június 5-én, vasárnap 18 órakor. Szikora Ilona orgona- és zongoraestje. Közreműködik: Ócsai László – hegedű. Műsor: J. S. Bach: Komm, heiliger Geist – fantázia; BWV 651; A. Corelli: E-moll szonáta; op. 5. No. 8.; W. A. Mozart: E-moll szonáta; K 304; F. Chopin: Asz-dúr nokturno; op. 32. No. 2.; J. Brahms: A-dúr intermezzo; op. 118.; Farkas F.: Régi magyar táncok. A belépés díjtalan.

ÁLLÁS

A Luther Kiadó felvételre keres könyvelésben jártas, középfokú szakirányú végzettséggel, számítógépes felhasználói ismerettel (Word, Excel) rendelkező munkatársat. A szakmai önéletrajznak és a végzettséget igazoló okirat másolatának a megküldésével érdeklődni lehet a kiadó igazgatójánál (1085 Budapest, Üllői út 24.; tel.: 1/317-5478, 1/486-1228, 20/824-5518; fax: 1/486-1229).

A **Fébé Evangélikus Diakonissza Egyesület** ez évi első konferenciáját június 16–19. között tartja Piliscsabán, a Béthel Missziói Otthonban. Ebben az esztendőben is várjuk nemcsak a Fébé család valamennyi tagját, hanem a gyülekezetek tagjait, és minden érdeklődőt szeretettel hívogatunk. A jelentkezéseket postán kérjük eljuttatni *Taschner Erzsébet* főnök asszony címére (1131 Budapest, Pajtás u. 42.); lehetőleg június 10-ig érkezzenek meg. A jelentkezőknek részletes programot küldünk.

A Nyíregyháza-Kertvárosi Evangélikus Egyházközség, a Joób Olivér Gondozó és Rehabilitációs Szeretintézmény, valamint az Oltalom Hajléktalanellátó Szolgálat közös címe megváltozott. Az új cím: 4400 Nyíregyháza, Kassa köz 3.

Ezúton mondunk köszönetet azoknak, akik a 2003. évi adójuk 1%-át alapítványunknak ajánlották fel. Az ily módon beérkezett 183 407 Ft összeget a gyülekezet orgonájának építésére használjuk fel.

A Harangszóért Alapítvány kuratóriuma, Debrecen

Túrmezei-köteteket köszönettel elfogad a Virág Benedek Utcai Idősek Otthonának bibliaköre. Cím: 1201 Bp., Virág Benedek u. 36. Tel.: 1/283-0632/46-os mellék.

A Női Missziói Szolgálat **Értsünk szót!** címmel rendezi meg nőkonferenciáját június 20. és 25. között Piliscsabán, a Béthel Missziói Otthonban, amelyre szeretettel várja a jelentkezőket. Az alkalom – amelynek különlegessége, hogy gyermekmegőrzés is lesz – költsége: 8000 Ft. Jelentkezni június 14-ig lehet a következő címen: MEE Női Missziói Szolgálat, 1450 Budapest, Pf. 21.

A Kisdeák Evangélikus Óvoda evangélikus óvónőt keres (részmunakaidőre), határozott időtartamra augusztus 15-től. Érdeklődni lehet személyesen (Budapest V. ker., Deák tér 4. II. emelet) vagy telefonon: 1/483-2160.

MEGHÍVÓ

Szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt a Luther Kiadó sátránál **a II. református zenei fesztiválon** június 10. és 12. között a budapesti Ráday utcában. *Kiadványainkat kedvezményes áron árúsítjuk.*

Következő számunk tartalmából:

METT-től
METT-ig

APRÓHIRDETÉS

Templomok, templomtornyok, villámvédelmi rendszerek tatarozása, újak építése. Megkeresésre referencialistát küldünk. Bede László építőipari vállalkozó. 6000 Kecskemét, Győzelem u. 6. Tel.: 30/943-5089.

GOMBOS LAJOS

aranykoszorús harangöntő mester
2162 Órbottyán,
Rákóczi út 119. Pf. 3.
Telefon: 06/28-360-175
Budapesti iroda:
XIII., Jász u. 60/B.
Telefon: 330-6394

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Jézus Krisztus mondja: „Egy szolgál sem szolgálhat két úrnak, mert vagy az egyiket gyűlöli, és a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik, és a másikat pedig megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.” Lk 16,13 (Jón 2,9; Lk 14,15/16–24; Ef 2,17–22; Zsolt 13) Az evangéliumban Jézus a hamis sáfár története után mondja ezeket a szavakat, amelyekkel Urunk a hűségünket méri le. Ez azt jelenti, hogy osztatlan szívvel egyetlen gazdánként Istent kell szolgálunk. Vigyáznunk kell, hogy Gondviselőnk semmilyen ajándéka ne váljék életünk uralkodó mammonjává.

Hétfő

Tanítás úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk. Zsolt 90,12 (1Thessz 4,14; Pél 9,1–10; ApCsel 8,4–25) Evangélikus temetések alkalmával a liturgikus imádságban sokszor elhangzik ez a zsoltárvers. A koporsó mellett állva látjuk csak, hogy milyen fontos ezt a bölcseséget megszívlelni: látjuk a számtalan embert, akik e nélkül céltalanul bolyonganak a világban. Mulandóságunk beismerése és életcélunk meglátása azonban bölcsé teszi az embert. Hiszen a bölcsesség kezdete az Úrnak félelme.

Kedd

József ezt mondta testvéreinek: Ne civakodjatok az úton! 1Móz 45,24 (Jak 1,19–20; 2Móz 2,11–15/16–22/23–25; ApCsel 8,26–40) József megbocsátott a neki rosszat akaró testvéreinek, mert az ártás szándéka mögött felismerte Isten tervét. Mindannyian úton, életúton vagyunk, amelyen nem válogathatjuk meg a rokonainkat. Akik Isten kezében tudják életüket, azok útjuk során minden keresztthorozás mögött felismerik Isten tervét. És ne felejtjük Jézus szavát, aki az istentiszteleti ajándéknál is fontosabbnak tartja a haragosok kibékülését!

Szerda

Járuljunk bizalommal a kegyelem trónusához, hogy igralmat nyerjünk, és kegyelmet találjunk, amikor segítségre van szükségünk. Zsid 4,16 (Zsolt 142,6; 1Sám 1,1–11; ApCsel 9,1–9) Akik nem vallják be, azok is érzik, hogy az emberi büntudat feloldozást keres. Ha nem találunk megoldást, akkor csak bűnből bűnbe sodródunk. Mai igénk arra figyelmeztet, hogy a Megváltóhoz, Jézushoz kell fordulnunk, akinek a közelségében a bűnbocsánat révén megszabadulunk bűneink terheitől, és ezáltal megváltozik az életünk.

Csütörtök

Árusít ránk kegyelmet reggelenként, hogy vigadjunk és örüljünk egész életünkben. Zsolt 90,14 (Lk 18,17; Mt 15,29–39; ApCsel 9,10–19a) A zsoltárról mulandóságának tudatában kiált Istenhez. Azt kéri tőle, hogy ha már el kell múlnia ennek a földi életnek, ő maga szépitse meg jelenlétével napjait. Isten a hűségéről biztosított bennünket. De vajon mi komolyan vesszük ezt? Mi is hűségesek vagyunk hozzá? Luther úgy fogalmazott, hogy az egész életünknek naponkénti megtéréssé kell válnia.

Péntek

Isten a királyom kezdetől fogva, aki szabadító tetteket vitt véghez a földön. Zsolt 74,12 (Róm 10,12; Lk 23,39–43; ApCsel 9,19b–31) Hitéletünkben és imádságainkban sokszor kimaradnak azok a visszaemlékezések, amelyek életünk egy-egy olyan pillanatára fordítják tekintetünket, amelyben különösen is megtapasztaltuk Istenünk csodáit. Ezekre nem azért van szükség, mintha Urunk olyan feledékeny lenne, hogy emlékeztetnünk kellene arra, amit tett; sokkal inkább nekünk van szükségünk e hitméllyítő pillanatokra, amelyek alázatra is hívnak.

Szombat

Jézus Mózesről meg valamennyi prófétáról kezdve elmagyarázta nekik mindazt, ami az Írásokban róla szólt. Lk 24,27 (Ézs 53,3a; Jer 31,7/8–14; ApCsel 9,32–43) A családott emmausi tanítványoknak magyarázza Jézus mindazt, amit róla jövedöltek az őszvetségi iratok: csodálatos igemagyarázat lehetett ez. Hiszen nála van a kulcs Isten régebbi kijelentéseinek megértéséhez, mert ő minden kijelentésnek a teljessége. De ez fordítva is igaz: a régi isteni ígéretek is magyarázzák őt. Jézus csak azok számára érthetetlen, akik nem a róla szóló próféciák fényében szemlélik őt.

■ MENYES GYULA

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból június 5-től június 12-ig

VASÁRNAP

5.45 / tv2
Reggeli gondolatok (30')
9.55 / mtv
Szabadság, reményesség, szolidaritás... Fogalmak és értékek keresztény szemmel, 2–3. rész
11.45 / Bartók rádió
A teremtés története
Mondák Wass Albert Válogatott magyar mondák és népmesék című kötetéből. (15')
12.05 / Duna Tv
Élő egyház (26')
12.05 / PAX
Mint a Jézus Krisztus jó vitéze, 1. rész (dokumentumfilm) (40')
15.00 / Bartók rádió
Musica Sacra (egyházzenei magazin) (60')
20.05 / Bartók rádió
Rossini: Kis ünnepi mise (88')

HÉTFŐ

11.45 / Petőfi rádió
Szimbólumok hétről hétre
13.30 / Kossuth rádió
Erős vár a mi Istenünk! Beszámolunk a Gönyűn épült öku-menikus templom szenteléséről. Interjú hallhatunk Ittész János püspökkel, Lentulai Attila református esperessel, valamint Jancsó Kálmánnéval. A rákospalotai evangélikus közösség ünnepéről Bátorvicsky Gábor lelkészt kérdeztük. (30')
15.00 / PAX
Alma mater, 1. rész
Budapesti Evangélikus Gimnázium (26')
21.00 / PAX
Könyvek és szabadulás (játékfilm) (105')

KEDD

14.00 / Petőfi rádió
Terep-járó
Tájak, túrák, kultúrák
Bepillantást nyerhetünk a székesfehérvári cisztercita templom sekrestyéjébe.
14.55 / Bartók rádió
Az Angelica leánykar Orbán György-miséket énekel. (35')
16.45 / mtv
Maradj velünk!
Találkozás Jézussal (10')
16.00 / PAX
Dr. Gyökössy Endre (portréfilm)
A filmben az ismert lelkészpszichológus beszél életének egyik fontos szakaszáról, a háború utáni Magyarország lelki ébredéséről és az abban vállalt szerepéről. (28')

SZERDA

5.25 / mtv és m2
A Hajnali gondolatok mai adásában Johann Gyula evangélikus lelkészt hallhatjuk.
15.30 / PAX
Beszédtéma, 56. rész
Gyógyít-e a vallás? (vitaműsor) (30')
12.20 / Duna Tv
Isten kezében
A katolikus (görög és római), a protestáns egyházaké és a kerület határainak változásairól. (ism.) (26')
13.15 / Duna Tv
Ezer év szentjei
Prágai Szent Ágnes Ágnes III. Béla király unokája, I. Ottokár cseh király lánya, tehát közös szentünk a cseh nemzettel. (30')

CSÜTÖRTÖK

23.25 / Duna Tv
Salomé (spanyol játékfilm, 2002) (86')
9.00 / PAX
Molnár Mária nyomdokain (riportfilm) (ZMC – 23')
19.25 / Bartók rádió
Kulturális hírek
A tótkomlói szlovákok története (30')
21.04 / Petőfi rádió
Mindentudás Egyeteme
Kroó Norbert: A fény fizikája

PÉNTEK

12.00 / PAX
Élet az élet után. Bizonyágtételek halálélmények után (dokumentumfilm) (49')
12.20 / Duna Tv
Élő egyház (ism.) (26')
15.04 / Kossuth rádió
Szóljon hozzá!
Az adás szerkesztője Sumonny Papp Zoltán, akinek a közelmúltban jelent meg legújabb kötete, Idejük van a zsoltároknak címmel. (56')
18.00 / PAX
Alpha-kurzus, 4. rész. Hogyan lehetek biztos a hitemben? (ismeretterjesztő sorozat) (47')
22.00 / Duna Tv
Anna Karenina, 4/1–2. rész (angol tévéfilmsorozat, 2000) (76' és 54')

SZOMBAT

6.03 / Petőfi rádió
A pécsi pálosok – egy fiatal szerzetes, Bánk atya szemével (27')
7.00 / Rádió C (FM 88,8)
Az evangélikus ébresztőműsor Csapó Krisztián és Györe Balázs vezeti. (60')
12.45 / Duna Tv
Isten kezében
A szerzetes bajnokai – Németh Miklós Attila (35')
15.00 / PAX
Élő szavak (ismeretterjesztő film) (65')
17.25 / PAX
A harangok szóltak, szólunk
Történelmi harangjaink (ismeretterjesztő film) (30')
20.04 / Kossuth rádió
Aranyemberek. Pálúr János orgonaművész (31')

VASÁRNAP

5.45 / tv2
Reggeli gondolatok (30')
11.10 / PAX
Alpha-kurzus, 5. rész. Miért és hogyan olvassam a Bibliát? (ismeretterjesztő sorozat) (42')
12.05 / Duna Tv
Élő egyház (26')
13.05 / Kossuth rádió
Névjegy
A mai adásban dr. Fehér Dezső professzort ismerhetjük meg. (50')
14.20 / mtv
Örömhír. Az evangélikus egyház műsora (26')
15.00 / Bartók rádió
Jubilato Deo (60')
19.25 / mtv
Liliomfi (magyar filmvígjáték, 1954) (106')

HIRDETÉS

A Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium szaktanári pályázatát ír ki azonnali vagy 2005. augusztus 24-től történő alkalmazással. Pályázni lehet egyetemi szintű, fizika–informatika szakos tanári diplomával.

A pályázathoz csatolni kell a végzettséget igazoló okiratot (a diploma másolatát), az erkölcsi bizonyítványt és a lelkészi ajánlást.

A pályázat elbírálásakor előnyben részesülnek az evangélikus intézményben szerzett közoktatási gyakorlattal rendelkező jelöltek. Csak a pályázatok alapján alkalmazásra elfogadott jelölteket hívjuk be beszélgetésre. A pályázat kiírója a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium Igazgatótanácsa. Cím: 1071 Budapest, Városligeti fasor 17–21., tel.: 1/322-4406.

A pályázat beadásának határideje: 2005. június 20.

Evangélikus Élet

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HETILAPJA

E-mail: evelet@lutheran.hu
ÉvÉlet on-line: www.evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195. Szerkesztőségi titkár: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztők: Györi Virág vez. szerk. (virag.gyori@lutheran.hu), Dobsonyi Sándor (sander.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Huszár Mariann (marian.huszar@lutheran.hu). Tervező-szerkesztő: Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu). Főmunkatárs: Gazdag Zsuzsanna (zsuzsa.gazdag@lutheran.hu)

Rovatvezetők: Bogdányi Gábor – EvElet OnLine (gabobogdanyi@lutheran.hu), Hafenschér Károly ifj. – Liturgikus sarok (hifo@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio Oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Kóháti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu)

Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518, fax: 486-1229. Felelős kiadó: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu)

Nyomdai előállítás: Szikra Lapnyomda Rt. Felelős vezető: Matolcsy Miklós vezérigazgató E-mail: szikra.kervigh@szikralapnyomda.hu

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön negyed évre 2132 Ft, fél évre 4264 Ft, egy évre 8528 Ft, szomszédos országba egy évre 29 000 Ft (108 euró), egyéb külföldi országba egy évre 33 800 Ft (135 euró).

Csak a minden hónap 16-ig beérkező lemondásokot tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.

Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzáratok kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu címre várjuk.